

ՄԱՅՐԵՆԻ

ՆՐԱԳԻՐ

ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ 1-6-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

**Հանրակրթական դպրոցում հայոց լեզվի և գրականության
ուսումնառության
ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳ**

ԱՐԴԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արդի աշխարհում տեխնիկայի և գիտության սրընթաց զարգացումը նոր խնդիրներ է դնում կրթության առջև: Բազմաթիվ մասնագիտություններ, որոնք այսօր հարգի են, շուտով փոխարինվելու են մեքենաների և ռոբոտների աշխատանքով: Ահա այդ է պատճառը, որ հանրակրթական դպրոցում հայոց (մայրենի) լեզվի և գրականության ուսուցումը և ուսումնառությունը ևս հիմնավոր փոփոխության կարիք ունեն: Մայրենի լեզվի ուսումնառության շեշտադրումը պիտի լինեն որոշակի կարողությունների և հմտությունների, ինչպես նաև սովորողի վերաբերմունքի, արժեքային համակարգի ձևավորումը, զարգացումը և կատարելագործումը:

Հայոց լեզվի և գրականության ուսումնասիրությունը առաջարկվում է կառուցել հետևյալ **սկզբունքներով**.

Ժողովրդավարական. սովորողը մասնակցում է ուսումնառության պլանավորմանը և դրա իրականացման գործընթացին, նրա կարծիքի և հետաքրքրությունների հիման վրա են ծրագրվում նյութի բովանդակությունը, մշակվում ընթացիկ աշխատանքները:

Անձնակենտրոն կամ սովորողակենտրոն ուսումնառություն. սովորողն ինքնուրույն է, աշխատում է հիմնականում դասարանում՝ ուսուցչի և ընկերների հետ համագործակցելով: Ուսումնառության գործընթացում շեշտադրվում են սովորողի անհատականությունը, անձնային ներդաշնակ զարգացումը, սովորելու ոճը, հետաքրքրությունների և կարիքների շրջանակը: Սովորողը նախագծում և իրականացնում է տարաբնույթ հետազոտություններ:

Տարբերակված ուսուցում. ուսումնառության բովանդակությունը, կրթական միջավայրը, տրվող առաջադրանքները, չափորոշչային պահանջները ձևավորվում են՝ հաշվի առնելով սովորողի անհատական առանձնահատկությունները, հետաքրքրությունները, պահանջները, կարողությունները:

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

1. Լեզուն **մտածողության** միջոց է. հայոց լեզու ուսումնասիրելու ընթացքում պիտի զարգանան սովորողի քննադատաբար և պատկերավոր մտածելու, երևակայությունը դրսևորելու, ստեղծարարության, ինչպես նաև բանավոր և գրավոր խոսքով իր մտածումները, անհանգստությունները ձևակերպելու և վերարտադրելու կարողությունը: Այսինքն՝ հայոց լեզվի և գրականության ուսումնասիրության **հիմնական նպատակը բանավոր և գրավոր խոսք կառուցելու, տեքստ ստեղծելու ուսուցումն է:**
2. Լեզուն **հաղորդակցման** միջոց է. հայոց լեզվի և գրականության ուսումնառությունը պիտի զարգացնի սովորողի՝ մարդկանց հետ տարբեր միջոցներով և եղանակներով (ժեստերի լեզու, ցուցադրում, ունկնդրում) հաղորդակցվելու, համագործակցելու, ցանկացած միջավայրում իրեն լիարժեքորեն դրսևորելու, բանակցելու, լսարանի առջև ելույթ ունենալու կարողությունները: **Բանավոր և գրավոր խոսքով հաղորդակցվելու կարողության զարգացումը** թե՛ սովորողի, թե՛ դասավանդողի հիմնական նպատակադրումն է:
3. Գրական երկի ուսումնասիրությունը հնարավորություն կտա հասկանալու տեքստի **ենթիմաստը**, հեղինակի ասելիքը, հերոսների արարքների դրդապատճառները, գրողի՝ տեքստ ստեղծելու վարպետությունը, խոսքի ոճական առանձնահատկությունները: Գրական հերոսների արարքների, բնավորության վերլուծությունը հնարավորություն կտա հասկանալու, ճանաչելու ինքն իրեն և այլ մարդկանց, այս ամենի շնորհիվ սովորողը կկարողանա կյանքում հարաբերություններ հաստատել, ճիշտ հաղորդակցվել և համագործակցել մարդկանց հետ: Տարբեր ոճերի տեքստերի մանրագնի ուսումնասիրումը կհանգեցնի գլխավոր նպատակադրման իրականացմանը, այն է՝ **բանավոր և գրավոր խոսքի առկայություն, մշտական զարգացում և կատարելագործում:**
4. Հայոց (մայրենի) լեզվի և գրականության ուսումնառությունը ամուր հիմք է ստեղծում **այլ առարկաներ** ուսումնասիրելու, վերառարկայական, ներառարկայական և միջառարկայական հետազոտական, նախագծային գործունեություն ծավալելու և դրանց արդյունքները փաստարկված խոսքով նաև ժեստերի լեզվով հաղորդելու համար:
5. Հայոց (մայրենի) լեզվի և գրականության ուսումնառությունը **սովորողի անձնային նկարագրի, կարողությունների, հմտությունների, արժեհամակարգի** ձևավորման և զարգացմանն է ուղղված: Գրական և ոչ գրական, արձակ և չափածո տեքստերի ընթերցումը, դրանց համակողմանի վերլուծությունը քննադատական և պատկերավոր մտածողության

գարգացման նպատակ ունեն: Գրական-գեղարվեստական տեքստերի լեզվաոճական վերլուծությունը, դրանց կազմում հանդես եկող առանձին բառերի իմաստային, բառակազմական և ձևաբանական քննությունները, օտար լեզուներից թարգմանությունները գարգացնում են աշակերտի լեզվամտածողությունը, ձևավորում են որոշակի վերաբերմունք մայրենի և օտար լեզուների հանդեպ, սովորեցնում են հարգել թե՛ սեփական, թե՛ օտար մշակույթները, արժևորել դրանք որպես համամարդկային մնայուն արժեքներ:

Վերոնշյալ նպատակների իրականացման հիմնական ճանապարհներ են **լսել և դիտել, խոսել, կարդալ, գրել, ցուցադրել և այլն՝ նկատի ունենալով նաև ուսումնառության համընդհանուր ձևավորման մոդելը (UDL):**

Լսել. լսի և հասկանա փոխանցվող տեղեկույթը, քննողաբար վերաբերվի իր և ուրիշների ենթադրություններին, ակտիվորեն լսի և հարգաբով վերաբերվի այլ մարդկանց տեսակետներին և գաղափարներին:

խոսել. հաղորդակցման տարբեր միջոցներով (ժեստերի լեզու, նկար) մասնակցի երկխոսության, պատմի տեսածի, լսածի, կարդացածի բովանդակությունը, նկարագրի տարաբնույթ երևույթների փոխակապակցվածությունը, արտահայտի, հիմնավորի, պաշտպանի սեփական տեսակետն ու դիրքորոշումը, մեկնաբանի և վերլուծի իր զգացմունքները, ցանկությունները, կարիքները: Հանդես գա մեկնախոսությամբ, լսարանին ներկայացնի իր տեսակետը՝ հիմնավորելով փաստերով և տվյալներով:

Կարդալ. հայերենի ուղղախոսությանը հատուկ ճիշտ արտասանությամբ և հնչերանգով, հասկանալով կարդա տարբեր ոճերի տեքստեր, հաղորդի կարդացածի իմաստը, տրամադրությունը:

Գրել. գրի առնի լսած, կարդացած խոսքից հիմնական միտքը, դուր եկած հատվածը, վերարտադրի և նորովի շարադրի լսածը, կարդացածը, տեսածը. բառերով ձևակերպի և հնարավորինս ճշգրիտ վերարտադրի սեփական երևակայության մեջ ստեղծված պատկերները: Հորինի, ստեղծի գրավոր պատկերավոր խոսք:

Ցուցադրել. կարողանա պատրաստած նյութը ներկայացնել նկարներով, աղյուսակներով, սահիկաշարով, մեդիայի տարբեր միջոցներով, կատարի համապատասխան գրառումներ, ինչպես հնչյունային խոսքով, այնպես էլ ժեստերի լեզվով պատմի իր հետազոտության մասին:

Հանրակրթական դպրոցի 1-12-րդ դասարաններում հայոց լեզվի և գրականության ուսումնառությունը բաժանվել են հետևյալ փուլերի.

1. **Մայրենի լեզու** (իբրև մեկ միասնացած առարկա) – 1-6-րդ դասարաններ. ներառում է ընդհանրական, վերառարկայական և միջառարկայական թեմաներ, գրական և ոչ գրական տեքստեր, դրանց տրամաբանության, գեղագիտական կառուցվածքի, պատկերավորման միջոցների ուսումնասիրում:
2. **Հայոց լեզու** (իբրև մեկ առարկա) 7-12-րդ դասարաններ. ներառում է հայոց լեզվի լեզվաբերականական, ոճաբանական համակարգի միայն գործնական նշանակություն ունեցող թեմաները, որոնց ուսումնառությունը կօժանդակի աշակերտի լեզվամտածողության, բանավոր և գրավոր խոսք կազմելու, հաղորդակցական կարողությունների գարգացմանը:
3. **Գրականություն** (իբրև մեկ առարկա) 7-12-րդ դասարաններ. ներառում է հայ դասական, ժամանակակից և արտասահմանյան գրականության լավագույն նմուշները, որոնց ուսումնառությունը հիմնականում տեքստի կառուցվածքի, տրամաբանության, գեղագիտության ուսումնասիրում է, որը կօգնի գարգացնելու սովորողի երևակայությունը, պատկերավոր և քննադատական մտածողությունը, ստեղծարարությունը, բանավոր և գրավոր խոսք կազմելու կարողությունը:
4. Կրթարաններն իրենց ընտրությամբ կարող են ունենալ նաև հատուկ դասաժամեր *խոսքի մշակույթից, հռետորական արվեստից (ճարտասանությունից), դրամատուրգիայից* և այլն:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՄՆԵՐ

Հայոց լեզվի (մայրենի) և գրականության՝ Հանրակրթության պետական չափորոշչի դրույթների, պահանջների, սահմանված կարողունակությունների հիման վրա մշակված վերջնարդյունքներով սահմանվել են **հիմնական և ենթահասակացություններ**, որոնց համապատասխան, ինչպես նաև տարիքային ամեն խմբի համար սահմանված են 4-5 կետով չափորոշչային հստակ պահանջներ կամ չափանիշներ: Ամեն հասակացությանը համապատասխան սահմանված չափանիշները սովորողի կարողունակությունների ձեռքբերման գնահատման հիմքն են: Այսինքն՝ ուսուցիչը միավորային գնահատման սանդղակները կազմելու է՝ առաջնորդվելով ամեն դասարանի համար սահմանված վերջնարդյունքներով:

Հարկ է նկատել, որ արդի դարաշրջանում **երկչափ** կրթությունից՝ **գիտելիք - կարողություն կամ հմտություն**, անցում է կատարվել **եռաչափ** կրթության՝ **հասկացություն - գիտելիք -**

կարողություն/հմտություն: Այդ է պատճառը, որ հայոց լեզվի և գրականության վերջնարդյունքները սահմանվել են որոշակի հասկացությունների և ենթահասկացությունների տիրույթներում:

1-12-րդ դասարաններում հայոց լեզվի և գրականության ուսումնառության համար սահմանված են հետևյալ **հիմնական հասկացությունները՝**

Չաղորդակցում

Ընթերցանություն/գրականություն

Լեզվական համակարգ

Ստեղծարարություն

Ինքնություն

Ամեն հիմնական հասկացություն ունի իր ենթահասկացությունները, որոնք որոշ տարբերություններ ունեն՝ պայմանավորված առարկայի յուրահատկություններով և ուսումնասիրության պահանջներով, ինչպես նաև սովորողների տարիքային առանձնահատկություններով: 1-6-րդ դասարաններում, քանի որ հայոց լեզվի և գրականության միասնացած ուսուցում է իրականացվում, սահմանվել են հետևյալ հիմնական և ենթահասկացությունները՝

Չաղորդակցում՝ բանավոր հաղորդակցում, գրավոր հաղորդակցում, ոչ խոսքային հաղորդակցում.

Ընթերցանություն (գրականություն)՝ տեքստի հասկացում, տեքստի գեղագիտություն, տեքստի տրամաբանություն.

Լեզվական համակարգ՝ հայերենի ինչյունական, բառակազմական, քերականական համակարգեր.

Ստեղծարարություն՝ կապակցված խոսք, տեքստ, հետազոտում/նախագիծ:

Ինքնություն՝ վերաբերմունք և արժևորում:

Վերջնարդյունքները ներկայացված են աղյուսակով, տարիքային բոլոր խմբերի, այսինքն՝ բոլոր դասարանների համար սահմանված են վերջնարդյունքները կամ չափանիշները, որոնք 4-5-ն են, սահմանված են հստակ և չափելի: Այնպես որ ուսուցչի համար տեսանելի և մատչելի կլինի օգտվել դրանցից և կազմել գնահատման սանդղակներ՝ սովորողների՝ վերջնարդյունքներին համապատասխան ձեռքբերումները գնահատելու համար: Հիմնական հասկացություններից **ինքնությունը՝** վերաբերմունք և արժևորում ենթահասկացություններով, միավորային գնահատում չի ենթադրում:

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՎԻ ԾՐԱԳՐԵՐ

Մայրենի լեզվի ծրագրերում ընդգրկված նյութը համապատասխանում է տարիքային տվյալ խմբի առջև դրված նպատակներին և խնդիրներին, այսինքն՝ չափորոշչով սահմանված վերջնարդյունքներին ամբողջությամբ:

Նկատի ունենալով սովորողների տարիքային առանձնահատկությունները, նրանց հետաքրքրության շրջանակը և պահանջմունքները՝ պիտի նշել.

- տարրական դպրոց. 6-9 տարեկան աշակերտների հետաքրքրության շրջանակը պատվում է մեզ շրջապատող բնության, կենդանական և բուսական աշխարհների շուրջ. հետևաբար տեքստերը, ընթերցանության նյութերը հիմնականում պիտի ներկայացնեն երեխային շրջապատող կենդանական և բուսական աշխարհը.
- միջին դպրոցի առաջին աստիճան. 10-13 տարեկան աշակերտների հետաքրքրության ոլորտը ժողովրդական գրույցները, լեզենդները, առասպելները, դյուցազներգություններն են, այսինքն՝ առասպելական աշխարհն է. հետևաբար 5-6-րդ դասարաններում տեքստերը հիմնականում բանահյուսական նյութեր և դրանց հեղինակային մշակումներ են:

ԲԱՏԱՏՐԱԳԻՐ

1-6-րդ դասարաններում մայրենի լեզվի ծրագրերը ներկայացված են աղյուսակների տեսքով: Աղյուսակները կազմված են հետևյալ բաժիններից՝

1. Թեմայի անվանումը, ժամաքանակը
2. Նպատակները
3. Վերջնարդյունքները
4. Բովանդակությունը
5. Առաջարկվող գործունեության ձևերը
6. Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացությունները
7. Միջառարկայական կապերը

8. Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշի վերջնարդյունքների հետ

Յուրաքանչյուր դասարանում ուսումնառելու համար առանձնացվել են որոշակի *թեմաներ (1)*, որոնք համապատասխանում են տարիքային տվյալ խմբի հետաքրքրություններին, առանձնահատկություններին և պահանջներին:

Նախ նշվում են *դասարանը*, տվյալ դասարանում մայրենի լեզվի ընդհանրական *ժամաքանակը (1)* ուսումնական տարվա համար, ապա՝ *թեմայի վերնագիրը (1)*, տվյալ թեմային տրամադրվող մոտավոր *ժամաքանակը*: Հաջորդող հորիզոնական սյունակներում նշվում են թեմայի ուսումնառության *նպատակները (2)*, ապա ակնկալվող *վերջնարդյունքները (3)*, այսինքն՝ տվյալ թեմայի ուսումնասիրության ավարտին ինչ պիտի իմանա և կարողանա աշակերտը: Հիմնական շեշտադրումը սովորողի կարողունակությունների, բանավոր և գրավոր խոսք կազմելու հմտության զարգացումն է:

Մայրենի լեզվի ուսումնառությունը 1-6-րդ դասարաններում: 1-6-րդ դասարաններում հայոց լեզվի և գրականության ուսումնառությունը հանդես է գալիս միասնացած, որպես մայրենի լեզվի դասընթաց և 1-4-րդ դասարաններում վերառարկայական, իսկ 5-6-րդ դասարաններում՝ միջառարկայական բնույթ ունի: 1-4-րդ դասարանների ծրագրերում նշվում են հիմնական թեմաներ, որոնց շրջանակում պլանավորվում և իրականացվում է ուսումնառությունը: Հիմնական թեմաները 1-4-րդ դասարաններում նույնն են՝ «Ով ենք մենք», «Որտեղ ենք մենք ժամանակի և տարածության մեջ», «Ինչպես է «աշխատում» աշխարհը», «Ինչպես ենք մենք ինքնակազմակերպվում», «Ինչպես ենք միասին ապրում մոլորակում», բայց դրանք աստիճանաբար խորանում և ընդլայնվում են ենթաթեմաների միջոցով (մոտեցումը՝ ըստ Միջազգային բակալավորիատի (<https://www.ibo.org/>): Ենթաթեմաների ձևակերպումները կարող են փոխվել ուսուցիչների և դասագրքերի հեղինակների հայեցողությամբ՝ հարազատ մնալով թեմայի գաղափարախոսությանն ու բովանդակությանը: Ամեն դասարանում յուրաքանչյուր թեմայի ուսումնասիրությունը կարող է իրականացվել նվազագույնը մեկ, առավելագույնը երեք ենթաթեմաների միջոցով:

Տարրական դասարաններում չի նախատեսվում լեզվաբերականական գիտելիքների տեսական ուսումնասիրություն. քերականական օրինաչափությունների տեսական բացատրություններ չեն տրվում, դրանք ուսումնասիրվում են գործնական ճանապարհով՝ առանց լեզվաբանական եզրույթների: Այսպիսի եզրույթներ սկսում են արծարծվել սկսած 5-6-րդ դասարաններից, որտեղ ուսումնասիրում են *ինչյունաբանություն, բառագիտություն, բառակազմություն, ինչյունափոխություն* բաժինները միաժամանակ: Օրինակ՝ եթե ուսումնասիրում են *բ-պ-փ* բաղաձայնների ուղղախոսությունը և ուղղագրությունը, ապա զուգահեռ տրվում են նաև ուսումնասիրվող բառերի կազմությունը, ինչյունափոխությունը, բառացանկում տեղ գտած բառերի բացատրությունը, հոմանիշները և հականիշները՝ մատչելի բացատրություններով:

1-6-րդ դասարաններում, ինչպես նաև հայոց լեզվի (7-12-րդ դասարաններ) ուսումնասիրության համար իբրև ելակետ և նվազագույն միավոր տեքստն է. ընտրվում են ինչպես գրական, այնպես էլ ոչ գրական, այսինքն՝ ուսումնաճանաչողական բնույթի տեքստեր և դրանց հիման վրա բացահայտվում են լեզվաբերականական երևույթները:

«Միջտեքստային կապեր» բաժնում սովորողները կառնչվեն տարբեր տեքստերի միջև գոյություն ունեցող կապերին՝ սկսած վերնագրից, բնաբանից մինչև հղումների համակարգերն ու գաղափարական հարցադրումները: Նրանք հնարավորություն կստանան բացահայտելու անցյալ և ներկա գրական կապերը, հասկանալու տեքստերի ընդհանրությունները կամ շեղումները ընդունված ձևերից: Այս բաժնի հետազոտական հիմքը համեմատական վերլուծությունն է տարբեր տեքստերի միջև, ինչպես նաև միևնույն խնդրի, թեմայի բազմաթիվ դրսևորումների և տեսակետների քննությունը:

Բացի դրանից՝ ուսումնասիրվող գրական երկերի և հեղինակների ազատ ընտրությունը նպաստում է տարբերակված ուսուցման իրականացմանը. սովորողները հնարավորություն կունենան առաջարկված ստեղծագործությունների և հեղինակների ցանկից ընտրելու իրենց առավել հոգեհարազատ երկեր՝ դրանով ընդլայնելով հետաքրքրության և իմացության շրջանակը:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր (5) բաժնում ներկայացված են դասաժամին կամ դրանից դուրս սովորողի կատարելիք գործը: Այս բաժինը կառուցված է պարզից բարդը գնալու սկզբունքով և հիմնականում հենվում է ամերիկացի մանակավարժ և հոգեբան Բենջամին Բլումի աստիճանակարգով սահմանված բայերով նշվող գործողության քայլաշարի վրա: Այս սկզբունքով աշխատելու դեպքում ապահովվում է տարբերակված ուսուցումը, ինչպես նաև աշակերտի գործունեության բազմազանությունը նույն թեմայի շրջանակում:

Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ (6) բաժնում առանձնացվել են ութ հասկացություններ, որոնցից 2-3-ը կարող են կիրառվել տվյալ թեմայի ուսումնառության շրջանակում: Դրանք ապահովում են հայոց լեզվից և գրականությունից ուսուցանվող թեմայի կապը այլ առարկաների հետ: Առանձնացվալ են հետևյալ հասկացությունները՝

1. Օրինաչափություն
2. Պատճառ և հետևանք
3. Կառուցվածք և գործառույթ
4. Կայունություն և փոփոխություն
5. Անհատներ և հարաբերություններ
6. Ժամանակ և տարածություն
7. Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ
8. Փոփոխություն և զարգացում

Մայրենի լեզվի (միասնացած հայոց լեզու և գրականություն) ուսումնառության վերջնարդյունքներ

ՀԻՄՆԱ ԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒ ԹՅՈՒՆ	ԵՆԹԱ- ՀԱՍԿԱՑՈՒ ՅՈՒՆ	ՎԵՐՁՆԱԴՅՈՒՆԸ			
		1-ին դասարան	2-րդ դասարան	3-րդ դասարան	4-րդ դասարան
ՀԱՂՈՐ ՂԱԿՑՈՒՄ	Բանավոր հաղորդակ ցում	<ol style="list-style-type: none"> 1. Լսի, հասկանալի իրեն ուղղված խոսքը, պատասխանի հարցերին: 2. Պատասխանի տեքստի ընդհանուր բովանդակության վերաբերյալ հարցերին: 3. Հարցերի օգնությամբ պատմի ապրածի, դիտածի և խոսի ցանկությունների մասին: 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Լսի, հասկանալի և համապատասխան արձագանք տալու լսածին: 2. Ձևակերպի հարցեր բանավոր ընթերցած կամ տեխնոլոգիական որևէ միջոցով ունկնդրած տեքստի հիմնական գաղափարի վերաբերյալ: 3. Պատմի ապրածի, դիտածի, ընթերցածի մասին, արտահայտի սեփական զգացումները, ցանկությունները: 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Լսի, հասկանալի և հարգանքով վերաբերվի այլ մարդկանց տեսակետներին ու գաղափարներին: 2. Ձևակերպի հարցեր քննարկվող թեմայի, ընթերցած կամ ունկնդրած տեքստի վերաբերյալ, պատասխանի իրեն ուղղված հարցերին: 3. Նախընտրած ձևով և եղանակով վերարտադրի լսածը, ընթերցածը, դիտածը, նկարագրի տարբեր առարկաներ և երևույթներ: 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Լսի, հասկանալի տարբեր մարդկանց տեսակետներ, արտահայտի իր կարծիքը կամ վերաբերմունքը դրանց վերաբերյալ: 2. Ձևակերպի հարցեր քննարկվող թեմայի, ընթերցած կամ ունկնդրած տեքստի վերաբերյալ՝ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու կամ ճշգրտումներ անելու նպատակով, պատասխանի իրեն ուղղված հարցերին: 3. Տարբեր ձևերով և եղանակներով վերարտադրի լսածը, ընթերցածը, դիտածը, նկարագրի տարաբնույթ երևույթներ, ցույց տալով դրանց փոխկապակցվածությունը:

		<p>4. Անվանի առարկաներ, երևույթներ՝ դրանց վերագրելով 1-2 հատկանիշ:</p> <p>5. Արտասանի մանկական բանաստեղծություններ, չափածո հանելուկներ (ցանկություն հայտնելու դեպքում), պատմի փոքրիկ պատմություններ, հեքիաթներ՝ ցույց տալով հիմնական գաղափարի կամ ուղերձի ընկալումը:</p>	<p>4. Նկարագրի մարդկանց, վայրեր, իրադարձություններ, առարկաներ, երևույթներ՝ պարզ արտահայտելով մտքերն ու զգացումները:</p> <p>5. Արտահայտիչ արտասանի մանկական բանաստեղծություններ (ցանկություն հայտնելու դեպքում), պատմի պատմություններ, տարբեր ժողովուրդների հեքիաթներ՝ ներկայացնելով հիմնական գաղափարը կամ ուղերձը:</p>	<p>4. Արտահայտի սեփական տեսակետը, քննարկի իր ցանկությունները, խոսի իր զգացումների մասին, մասնակցի բանավեճի, ներկայացնի իր մտեցումները:</p> <p>5. Արտահայտիչ արտասանի բանաստեղծություններ (ցանկություն հայտնելու դեպքում), պատմի պատմություններ, հեքիաթներ, առակներ՝ դուրս բերելով հիմնական գաղափարը կամ ուղերձը:</p>	<p>4. Արտահայտի և հիմնավորի սեփական տեսակետը, մեկնաբանի սեփական զգացումները, ցանկությունները, մասնակցի բանավեճի, հանդես գա փաստարկված խոսքով:</p> <p>5. Արտահայտիչ արտասանի բանաստեղծություններ (ցանկություն հայտնելու դեպքում), արձակ հատվածներ, պատմի պատմություններ, հեքիաթներ, առակներ՝ դուրս բերելով հիմնական գաղափարը կամ ուղերձը և մեկնաբանի՝ ինչպես է այն փոխանցվում տեքստի միջոցով:</p>
	<p>Գրավոր հաղորդակցում</p>	<p>1. Տարբերակի հայերենի տպագիր և ձեռագիր տառերը, ճիշտ գրի ձեռագիր մեծատառերն ու փոքրատառերը:</p> <p>2. Արտագրի մի քանի նախադասություններից կազմված տեքստեր ձեռագիր և տպագիր օրինակներից:</p>	<p>1. Արտագրի ոչ մեծ տեքստեր՝ կատարելով տրված առաջադրանքները:</p> <p>2. Գրավոր պատասխանի կարդացածի, լսածի, տեսածի վերաբերյալ հարցերին:</p> <p>3. Տրված հարցերի միջոցով վարի</p>	<p>1. Արտագրի տեքստեր՝ կատարելով տրված առաջադրանքները:</p> <p>2. Ըստ պլանի գրավոր շարադրի կարդացածի, լսածի, դիտածի մասին:</p> <p>3. Կազմի երկխոսության</p>	<p>1. Արտագրի տեքստեր՝ կատարելով լեզվական և ստեղծագործական առաջադրանքներ:</p> <p>2. Կազմի պլան և գրավոր շարադրի կարդացածի, լսածի, դիտածի մասին՝ պահպանելով դեպքերի ժամանակագրությունը:</p> <p>3. Կազմի երկխոսության</p>

			<p>երկխոսություն դասընկերների, ուսուցիչների, ծնողների հետ և կատարի նշումներ:</p> <p>4. Բառերով և բառա կապակցությունն երով գրավոր արտահայտի իր հույզերը կարդա ցած ստեղծագոր ծության, ունկն դրած երաժշտու թյան, դիտած ֆիլ մի կամ ներկա յացման մասին, կազմի շնորհավո րական բացիկ:</p>	<p>հարցերը, վարի երկխոսություն տարբեր մարդկանց հետ և կատարի նշումներ, ամբողջացնի դրանք:</p> <p>4. Գրի իր սիրելի գբադմունքի, մարդկանց, խաղալիքների, մասին, բնութա գրի գովազդվող առարկան, կազ մի հրավիրա տոմս, բացիկ:</p>	<p>հարցերը, վարի երկխոսություն տարբեր մարդկանց հետ, կատարի նշումներ և ամբողջացնի դրանք մի քանի նախադասությու ններով:</p> <p>4. Մի քանի նախա դասությամբ գրի իր տպավորութ յունները և վերա բերմունքը ընթերցածի, նկարի, երաժշտ ության, ներկա յացման, կինոն կարի մասին, կազմի գովազդա յին հոլովակի պարզ տեքստ, հայ տարարութ յուն, հրավիրա տոմս, բացիկ:</p>
<p>Ոչ խոսքային հաղորդակցո ւմ</p>	<p>1. Իր հույզերն արտահայտի ժեստերի և դիմախաղի միջոցով:</p> <p>2. Նկարելով արտահայտի լսածի, դիտա ծի վերաբեր յալ իր հույ զերն ու զգա ցումները:</p>	<p>1. Իր հույզերն ու մտքերը արտահայտի ժեստերի, դիմախաղի, մարմնի լեզվի միջոցով, զգա դիմացիկի հույզերը և դրսևորի համապատասխ ան վերաբերմունք:</p> <p>2. Պարզ խորհրդա նիշների միջո ցով պատկերի լսածը, տեսածը, ընթերցածը, զգա ցածը:</p> <p>3. Կիրառի պարզ</p>	<p>1. Հասկանա մարդու պահվածքի դրոպապատճառնե րը, դրսևորի համապատասխ ան վարքագիծ:</p> <p>2. Լսած, տեսած, ընթերցած տեղե կությունը լրաց նի աղյուսակի մեջ:</p>	<p>1. Հասկանա մար դուն, նրա հույ զերը՝ հետևելով շարժումներին, դեմքի արտահա յտությանը, մարմնի դիրքին, դրսևորի համա պատասխան վարքագիծ:</p> <p>2. Ձեռք բերած տեղեկությունը, տեքստի բովան դակությունը ըստ հրահանգի հաղորդի գծա կարգի, աղյուսա կի միջոցով, ան հրաժեշտության դեպքում ավե լացնի նկարա գրություններ՝ գաղափարները, մտքերն ու զգա ցումները ճշգր տելու համար:</p> <p>3. Մեկնաբանի</p>	

		<p>3. Հասկանա նկարը, արտահայտի իր մտքերը պատկերվածի վերաբերյալ:</p> <p>4. Մտքերն ու զգացումներն արտահայտի դիմախաղի, ժեստերի, մարմնի միջոցով՝ մասնակցելով դերային և թեմատիկ խաղերի:</p>	<p>Լշաններ իր մտքերն ու հույզերն արտահայտելիս:</p> <p>4. Մնջախաղով ներկայացնի ընթերցածի, լսածի բովանդակությունը:</p>	<p>3. Մտքերն ու զգացումներն արտահայտի Լշանների միջոցով:</p> <p>4. Մասնակցի ստեղծագործության դերերով ներկայացմանը, դերային խաղերի՝ ստանձնելով որոշակի դերեր, մտքերն ու հույզերն արտահայտի այլընտրանքային տարբերակներով (մնջախաղ, գույներ, երաժշտություն, ծեփում և այլն):</p>	<p>տարաբնույթ Լշանները, համադրի, փոփոխի ըստ անհրաժեշտության:</p> <p>4. Մասնակցի ստեղծագործության դերերով ներկայացմանը, դերային խաղերի՝ ստանձնելով որոշակի դերեր, մտքերն ու հույզերն արտահայտի այլընտրանքային տարբերակներով (մնջախաղ, գույներ, երաժշտություն, ծեփում և այլն):</p>
<p>ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅՈՒՆ</p>	<p>Տեքստի հասկացում</p>	<p>1. Ճիշտ, վարժ և հասկանալով ընթերցի արձակ և չափածո գրական պարզ տեքստեր, պատասխանի կարողացածի վերաբերյալ հարցերին, ձևակերպի հարցեր ընթերցածի հիմնական բովանդակության վերաբերյալ:</p> <p>2. Հասկանա տեքստի բովանդակության և նկարագրողական կապը, նկարագրողումն ու տեքստի մանրամասներն օգտագործի հերոսներին և դեպքերը նկարարելու</p>	<p>1. Հասկանալով և համապատասխան արագությամբ ընթերցի արձակ և չափածո գրական տեքստեր, ներկայացնի կարդացածի բովանդակությունը՝ պատասխանելով հարցերին, ձևակերպի հարցեր տեքստի հիմնական գաղափարի վերաբերյալ:</p> <p>2. Տեքստի բովանդակության, բառերի ու արտահայտությունների և նկարագրողական միջոցով ներկայացնի հերոսներին, վերլուծի նրանց վարքն ու վերաբերմունքը տեքստում</p>	<p>1. Հասկանալով և արտահայտիչ ընթերցի արձակ և չափածո գրական տեքստեր, պատասխանի հարցերին՝ հղում կատարելով տեքստին, ձևակերպի հարցեր, համեմատի ու հակադրի հերոսներին ու նրանց գործողությունները, բացատրի՝ ինչպես են դրանք ազդում տեքստի իրադարձությունների ընթացքի վրա:</p> <p>2. Վերլուծի հենակետային բառերի և արտահայտությունների ընտրությունը և կիրառումը սվյալ համատեքստում, բացատրի տեքստի նկարագրողական ազդեցությունը</p>	<p>1. Հասկանալով և արտահայտիչ ընթերցի արձակ և չափածո գրական տեքստեր, արտահայտի մտքեր ենթատեքստի, հերոսների ու նրանց խոսքերի, մտքերի, արարքների վերաբերյալ՝ կիրառելով տեքստի բառերն ու արտահայտությունները, մեկնաբանի դրանց ընտրությունը և գործածությունը համատեքստում</p> <p>2. Առաջարկի տեքստի նկարագրողական իր տարբերակը և մեկնաբանի տեքստին հարագատ բառապաշարով ու ոճով:</p>

		<p>համար:</p> <p>3. Տարբերի արձակ և չափաժող տեքստերը:</p> <p>4. Լսի, կարդա և հասկանա ոչ գրական պարզ տեքստի հիմնական մտքերը:</p>	<p>Նկարագրվող իրադարձությունների նկատմամբ:</p> <p>3. Տարբերի բանաստեղծությունը և հեքիաթը:</p> <p>4. Լսի, կարդա ոչ գրական պարզ տեքստեր և առանձնացնի կարևոր մտքերը:</p>	<p>տեքստի ընկալման վրա:</p> <p>3. Տարբերի բանաստեղծությունը, հեքիաթը, առակը, մանրապատում ստեղծագործությունները:</p> <p>4. Լսի, կարդա և հասկանա ոչ գրական տեքստեր, ըստ նպատակի առանձնացնի անհրաժեշտ տեղեկությունները:</p>	<p>3. Տարբերի գրական և ոչ գրական տեքստերը, գրական տեքստերի տեսակները (բանաստեղծություն, հեքիաթ, առակ, պատմվածք) և մանրապատում ստեղծագործությունները, համեմատի տարբեր ստեղծագործություններ և նույն թեմայի արժարժումը տարբեր գրական տեքստերում:</p> <p>4. Լսի, կարդա և հասկանա տարբեր բարդության և բովանդակության ոչ գրական տեքստեր, ըստ նպատակի դուրս բերի անհրաժեշտ տեղեկությունները:</p>
ԼԵԶԿԱ ԿԱՆ ՀԱՄԱ ԿԱՐԳ	Հնչյուն և տառ	<p>1. Տարբերակի հնչյունները (ձայնավոր և բաղաձայն), ճանաչի և գրի դրանց համապատասխան տառերը:</p>	<p>1. Գործնականում տարբերի միավանկ և բազմավանկ բառերը, գիտակցի ձայնավորի վանկարար արժեքը:</p> <p>2. Խոսելիս ճիշտ արտասանի բառերը, պահպանի հայերենի ուղղախոսական պարզ կանոնները:</p>	<p>1. Խոսելիս ճիշտ արտասանի բառերը, պահպանի հայերենի ուղղախոսական կանոնները:</p> <p>2. Պահպանի տեքստում հանդիպած բառերի ուղղագրությունը:</p>	<p>1. Խոսելիս ճիշտ արտասանի բառերը, պահպանի հայերենի ուղղախոսական կանոնները:</p> <p>2. Պահպանի տեքստում հանդիպած բառերի ուղղագրությունը:</p>
	Բառապաշար	<p>1. Նախադասության մեջ ընկալի բառը որպես լեզվական միավոր:</p>	<p>1. Ճանաչի բառը որպես պատկերավորման միջոց:</p>	<p>1. Ճանաչի բառի հիմնական բաղադրիչները (արմատ, ածանց), տարբերի պարզ,</p>	<p>1. Կազմի նոր բառեր՝ կիրառելով հայերենի բառակազմական</p>

			<p>2. Բացատրի որոշակի քանակի բառեր համատեքստում:</p> <p>3. Տարբերի բառերի իմաստային խմբերը (հոմանիշ և հականիշ բառեր):</p> <p>4. Խոսքում տարբերի գործողություն, առարկա, առարկայի որակական և քանակական հատկանիշ ցույց տվող բառերը:</p>	<p>բարդ և ածանցավոր բառերը:</p> <p>2. Իմանա բառերի ձևաիմաստային տեսակները, խոսքում կիրառի հոմանիշ և հականիշ բառեր:</p> <p>3. Հասկանա բառի ուղիղ և փոխաբերական իմաստները, խոսքում կիրառի դարձվածքներ:</p> <p>4. Օգտվի դպրոցական բառարաններից (բացատրական, հոմանշային):</p> <p>5. Կազմի տարբեր կառուցվածքով բառակապակցություններ, դրանք ճիշտ կիրառի բանավոր և գրավոր խոսքում:</p>	<p>առանձնահատկությունները:</p> <p>2. Խոսքում տեղին կիրառի հոմանշային շարքի բառերը:</p> <p>3. Բառերը կիրառի ուղիղ և փոխաբերական իմաստներով:</p> <p>4. Օգտվի բառարաններից (բացատրական, հոմանշային, դարձվածաբանական):</p> <p>5. Խոսքում կիրառի տարբեր կառուցվածք ունեցող բառակապակցություններ:</p>
	Նախադասություն	1. Տեքստում ճանաչի և առանձնացնի նախադասությունը որպես լեզվական միավոր:	1. Հարցերի միջոցով ընդարձակի նախադասությունները:	1. Խոսքի մեջ տարբերի նախադասություններն ըստ հաղորդակցման նպատակի, կետադրի դրանք:	1. Խոսքում կիրառի տարբեր հնչերանգի նախադասություններ:
ՍՏԵՂԵԱ ԲԱՐՈՒ ԹՅՈՒՆ	Կապակցված խոսք: Տեքստ	1. Ընկալի տեքստը որպես ամբողջություն, ճանաչի տեքստի բաղադրիչները:	1. Նկարագրի տեքստի կառուցվածքը՝ ներկայացնելով տեքստի սկիզբը և ավարտը:	1. Իմանա և կիրառի տեքստի տարբեր բաղադրիչները՝ հիմնական գաղափարը կամ անհրաժեշտ տեղեկությունը:	1. Ուսումնասիրի տեքստը՝ կիրառելով բովանդակային, խոսքային, լեզվաոճական վերլուծում, հասկանա և

			<p>2. Վերարտադրի տեքստը ստեղծագործության այս կամ այն հերոսի անունից:</p>	<p>դուրս բերելու նպատակով:</p> <p>2. Մեկնաբանի՝ ինչպես են բառերն ու արտահայտությունները կամ տարբեր հնարները ապահովում տեքստի հանգավորումը, երաժշտականությունը, իմաստային նրբերանգները:</p> <p>3. Նորովի վերարտադրի լսած, ընթերցած տեքստը, սկսի, շարունակի և ավարտի պատմությունը:</p> <p>4. Հորինի շարադրի բանավոր գրավոր պատկերավոր խոսք: և և</p>	<p>բացատրի հեղինակի մտադրությունը և ասելիքը:</p> <p>2. Չարգացնի տեքստը՝ հավելի, լրացնի, փոփոխի, նոր հերոս ավելացնի կամ ընդհակառակը՝ սեղմի, պակասեցնի:</p> <p>3. Հորինի պատմություններ՝ օգտագործելով տարաբնույթ նշաններ և միջոցներ (կոմիքս, էմոջի, ծաղրանկար և այլն), մասնակցի խմբային խոսքի ստեղծմանը, ըստ տեքստի ստեղծի պաստառ, գրքույկ, սահիկաշար և այլն:</p> <p>4. Մշակի տեղեկությունը՝ ըստ նպատակի կիրառելով բառա յին և սխեմատիկ մոդելներ (գծագրեր, աղյուսակներ):</p>
<p>Հետազոտում. նախագիծ</p>	<p>1. Ձևակերպի հարցեր իրեն հետաքրքրող թեմաների վերաբերյալ:</p>	<p>1. Ձևակերպի հարցեր, պլանավորի հարցերի բացահայտմանն ուղղված գործողությունների քայլաշարը:</p>	<p>1. Ձևակերպի հետազոտական հարց:</p>	<p>1. Ձևակերպի հետազոտության և նպատակը, հարցերը, պլանավորի ուսումնասիրության քայլերը:</p>	

		2. Հասկանա դիտած ֆիլմերի, տեսանյութերի, նկարաշարերի, ունկնդրած ձայնագրությունների բովանդակությու ունը, քննարկի ընկերների հետ:	2. Ընտրի գիրք կամ այլ ռեսուրս առաջարկված ցանկից և գտնի տարբեր ուսումնական առարկաներին վերաբերող հարցերի պատասխանները:	2. Օգտվի առաջարկված տպագիր կամ էլեկտրոնային ռեսուրսներից և հավաքի հետազոտության և առնչվող փաստեր, նյութեր:	2. Ուսումնասիրի տպագիր և էլեկտրոնային ռեսուրսներ, հավաքի հետազոտության և հարցերը մեկնաբանող նյութեր:
				3. Իրեն հետաքրքրող կամ հանձնարարված թեմայով պատրաստի հաղորդում, կատարի եզրահանգումներ:	3. Շարադրի հետազոտության և արդյունքները՝ կատարելով դիտարկումներ, արտահայտելով կարծիք:
				4. Ներկայացնի հետազոտության արդյունքները՝ աշխատելով անհատապես կամ խմբում:	4. Ներկայացնի հետազոտության և արդյունքները՝ կիրառելով ներկայացման տարբեր միջոցներ:
ԻՆՔՆՈՒԹ ՅՈՒՆ	Վերաբեր մունք և վարքագիծ	1. Մասնակցի խմբային աշխատանքների, պահպանելով սահմանված կանոնները:	1. Համագործակցի ընկերների հետ, մասնակցի խմբային աշխատանքների, քննարկումների, ստանձնի տարբեր դերեր և հաջողությամբ իրականացնի դրանք:	1. Գրավոր և բանավոր խոսքում իր վերաբերմունքն արտահայտի տեքստի, իրադրության, խոսքի նկատմամբ:	1. Հաղորդակցվելի ս հարգալից վերաբերմունք դրսևորի լեզվի, հասակակիցներ ի և այլոց նկատմամբ:
	Արժևորում	1. Սիրի իրեն, իր ընտանիքը, հայրենիքը:	1. Սիրի իրեն, իր ընտանիքը, հայրենիքը:	1. Սիրի իրեն, իր ընտանիքը, հայրենիքը:	1. Սիրի իրեն, իր ընտանիքը, հայրենիքը:
		2. Դրսևորի հարգանք ուսուցիչների, դասընկերների, շրջապատող մարդկանց նկատմամբ:	2. Դրսևորի հարգանք ուսուցիչների, դասընկերների, շրջապատող մարդկանց նկատմամբ:	2. Դրսևորի հարգանք ուսուցիչների, դասընկերների, շրջապատող մարդկանց նկատմամբ:	2. Դրսևորի հարգանք ուսուցիչների, դասընկերների, շրջապատող մարդկանց նկատմամբ:
		3. Դրսևորի սեր և հարգանք դպրոցի, գրքի, շրջապատի նկատմամբ:	3. Դրսևորի հարգանք դպրոցի, գրքի, շրջապատի նկատմամբ:	3. Դրսևորի հարգանք դպրոցի, գրքի, շրջապատի նկատմամբ:	3. Դրսևորի հարգանք դպրոցի, գրքի, շրջապատի նկատմամբ:
		4. Ցուցաբերի	4. Ցուցաբերի	4. Ցուցաբերի	4. Ցուցաբերի

		<p>հոգատարություն սեփական անձի, շրջապատող մարդկանց ու շրջակա միջավայրի նկատմամբ:</p>	<p>հոգատարություն սեփական անձի, շրջապատող մարդկանց ու շրջակա միջավայրի նկատմամբ:</p> <p>5. Սիրի ընթերցանությունը:</p>	<p>հոգատարություն սեփական անձի, շրջապատող մարդկանց ու շրջակա միջավայրի նկատմամբ:</p> <p>5. Արժևորի մայրենի լեզվի դերը իր կյանքում:</p>	<p>հոգատարություն սեփական անձի, շրջապատող մարդկանց ու շրջակա միջավայրի նկատմամբ:</p> <p>5. Կարևորի լեզվի դերը միտքը հասկանալի տեղ հասցնելու գործում:</p>
--	--	--	---	--	--

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒ ԹՅՈՒՆ	ԵՆԹԱՀԱՍԿԱՑՈՒ ԹՅՈՒՆ	5-րդ դասարան	6-րդ դասարան
ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ	ԲԱՆԱԿՈՐ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ	1. Հասկանալի ձևակերպի և բացատրի սեփական զգացմունքները, ցանկությունները:	1. Հասկանալի ձևով նկարագրի և բացատրի սեփական զգացմունքները, ապրումները, ցանկությունները:
		2. Լսած կամ կարդացած նյութը վերաշարադրի համապատասխան տրամաբանական հերթականությամբ՝ ըստ նպատակադրման և նախօրոք կազմած պլանի, արտահայտի և հիմնավորի սեփական տեսակետը դրա շուրջ:	2. Լսած կամ կարդացած նյութը վերաշարադրի համապատասխան տրամաբանական հերթականությամբ՝ ըստ նպատակադրման և նախօրոք կազմած պլանի, արտահայտի և հիմնավորի սեփական տեսակետը դրա շուրջ:
		3. Ելույթ ունենա լսարանի առջև, տարբեր աղբյուրներից գտած նյութը վերաշարադրի և ներկայացնի սեփական բառերով (պարաֆրազ):	3. Ելույթ ունենա լսարանի առջև, տարբեր աղբյուրներից գտած նյութը ներկայացնի նոր ձևով, վերաձևակերպի, վերաշարադրի սեփական բառերով՝ տալով համապատասխան բացատրություններ (պարաֆրազ և պարզ վերլուծություն):
		4. Մասնակցի քննարկումների, կարողանա փաստեր բերել լսածից կամ կարդացածից՝ իր տեսակետը հիմնավորելու համար:	4. Մասնակցի քննարկումների, կարողանա տեղին փաստեր բերել լսածից կամ կարդացածից՝ իր տեսակետն ապացուցելու համար:
	ԳՐԱԿՈՐ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ	1. Կազմի հարցեր կամ պլան լսածի և կարդացածի շուրջ և գրավոր վերաշարադրի դեպքերի հաջորդական ընթացքը:	1. Կազմի հարցեր կամ պլան լսածի և կարդացածի շուրջ և գրավոր վերաշարադրի դեպքերի հաջորդական ընթացքը՝ բացատրելով հերոսի (հերոսների) արարքների դրդապատճառները:
		2. Լսած կամ կարդացած նյութից համապատասխան	2. Լսած կամ կարդացած նյութից համապատասխան

		մեջբերումներ անի՝ պահպանելով հղում կատարելու կանոնները:	մեջբերում ներ անի՝ բացատրություններ տալով: Պահպանի և հետևի հղում կատարելու կանոններին:
		3. Գրի հրավիրատոմս, հայտարարություն, նամակ՝ գրավոր հաղորդելով սեփական ապրումները, զգացողությունները:	3. Գրի ինքնակենսագրություն, բնութագիր, տարբեր ոճերի նամակներ՝ գրավոր շարադրելով և հաղորդելով սեփական ապրումները, զգացողությունները՝ վեր հանելով ազգային, պետական-հասարակական և տարիքին մատչելի խնդիրներ:
		4. Գրավոր նկարագրի շրջապատող միջավայրը, բնությունը, մարդկանց արտաքինը՝ կիրառելով մակդիրներ, համեմատություններ:	4. Գրավոր նկարագրի շրջապատող միջավայրը, բնությունը, մարդկանց արտաքինը և բնավորության որոշ կողմեր՝ կիրառելով մակդիր, փոխաբերություն, համեմատություն, անձնավորում:
	ՈՉ ԽՈՍՔԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ	1. Կազմի համեմատության աղյուսակներ՝ ցույց տալով երևույթների, առարկաների ընդհանրությունը և տարբերությունը:	1. Կազմի համեմատության աղյուսակներ՝ ցույց տալով երևույթների, առարկաների, կենդանիների, մարդկանց ընդհանրությունը և տարբերությունը:
		2. Հաղորդելիք նյութի համար ընտրի համապատասխան երաժշտություն, կտավի վերատպություն, քանդակ, մուլտֆիլմից հատվածներ և անհրաժեշտ բացատրություններ տա:	2. Հաղորդելիք նյութի համար ընտրի համապատասխան երաժշտություն, կտավի վերատպություն, քանդակ, մուլտֆիլմից, գեղկինոնկարից հատվածներ և անհրաժեշտ բացատրություններ տա:
		3. Նկարագրողումներ անի, ապիկացիայով, ծեփամածուկով կենդանիներ, մարդուկներ և այլն ծեփի հաղորդելիք նյութը առավել գրավիչ դարձնելու համար:	3. Նկարագրողումներով, ապիկացիայով, ծեփելով ուղեկցելույթը՝ հաղորդելիք նյութը առավել գրավիչ դարձնելու համար:
		4. Պատրաստի գրքույկ, պաստառ, սահիկաշար հաղորդելիք նյութի շուրջ:	4. Պատրաստի գրքույկ, պաստառ, սահիկաշար հաղորդելիք նյութի շուրջ:
ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	ՏԵՔՍՏԻ ԳԵՂԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	1. Արտահայտիչ, վարժ կարդա գրական արձակ և չափածո տեքստերը՝ պահպանելով հայերենին հատուկ արտասանությունը, շեշտադրումը, հասկանալով դեպքերի հաջորդականությունը և տրամաբանությունը:	1. Արտահայտիչ, վարժ կարդա գրական արձակ և չափածո տեքստերը՝ պահպանելով հայերենին հատուկ արտասանությունը, շեշտադրումը հասկանալով դեպքերի հաջորդականությունը և տրամաբանությունը:
		2. Գրական արձակ և չափածո տեքստից ընտրի համապատասխան հատվածներ՝ բացատրելով դրանք՝ կատարելով կանխատեսումներ դեպքերի հետագա զարգաց	2. Գրական արձակ և չափածո տեքստից ընտրի համապատասխան հատվածներ՝ բացատրելով և վերլուծելով դրանք՝ կատարելով կանխատեսումներ դեպքերի հետագա

		ման շուրջ:	գա գարգացման շուրջ:
		3. Տեքստում գտնի գրական կերպարի արտաքինի, բնավորության գծերի նկարագրություններ, արաքների դրդապատճառները բացահայտող խոսքային միջոցները և դրանք նորովի կիրառի սեփական խոսքում:	3. Տեքստում գտնի գրական կերպարի արտաքինի, բնավորության գծերի նկարագրություններ, արաքների դրդապատճառները բացահայտող խոսքային միջոցները և դրանք նորովի կիրառի սեփական խոսքում:
		4. Տեքստում գտնի, բացատրի, իր խոսքում նորովի կիրառի պատկերավորման և արտահայտչական միջոցները:	4. Տեքստում գտնի, վերլուծի, իր խոսքում նորովի կիրառի պատկերավորման և արտահայտչական միջոցները:
	ՏԵՔՍՏԻ ՏՐԱՄԱԲՆՈՒԹՅՈՒՆ	1. Գրական և ոչ գրական տեքստի շուրջ կազմի պլան, մշակի հարցեր, ըստ դրանց՝ ձևակերպի պատասխաններ, կառուցի կապակցված խոսք, վերապատմի տեքստի բովանդակությունը սեփական բառերով:	1. Գրական և ոչ գրական տեքստի շուրջ կազմի պլան, մշակի հարցեր, ըստ դրանց՝ ձևակերպի պատասխաններ, կառուցի կապակցված խոսք, վերապատմի տեքստի բովանդակությունը սեփական բառերով:
		2. Գրական և ոչ գրական տեքստերում ցույց տա պատճառահետևանքային կապերը, տրամաբանական հաջորդականութունը, տեքստը վերապատմի, վերաշարադրի բանավոր և գրավոր՝ հետևելով տեքստի տրամաբանութունը:	2. Գրական և ոչ գրական տեքստերում ցույց տա և բացատրի պատճառահետևանքային կապերը, տրամաբանական հաջորդականութունը, տեքստը վերապատմի, վերաշարադրի բանավոր և գրավոր՝ հետևելով տեքստի տրամաբանութունը:
		3. Գրական և ոչ գրական տեքստի միտքը հաղորդի գծապատկերներով, աղյուսակներով, պատկերներով և ոչ խոսքային հաղորդակցման ՏՏ և այլ միջոցներով:	3. Գրական և ոչ գրական տեքստի միտքը հաղորդի գծապատկերներով, աղյուսակներով, պատկերներով և ոչ խոսքային հաղորդակցման, ՏՏ և այլ միջոցներով:
		4. Տեքստից համապատասխան մեջբերումներ անի՝ իր ասելիքն ապացուցելու համար՝ նշելով հեղինակին, ստեղծագործութունը:	4. Տեքստից համապատասխան մեջբերումներ անի՝ բացատրություններ տալով, նշելով հեղինակին, ստեղծագործութունը:
ԼԵԶԻԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ	Հայերենի հնչյունական համակարգ. Ուղղախոսություն / Ուղղագրություն	1. Իմանա և բանավոր խոսքում ճիշտ կիրառի հայերենի հնչյունական համակարգի արտաբերման և արտասանության առանձնահատկութունները:	1. Իմանա և բանավոր խոսքում ճիշտ կիրառի հայերենի հնչյունական համակարգի արտաբերման և արտասանության առանձնահատկութունները:

		<p>2. Իմանա հայերենի ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունները, գրական լեզվում դրանց արտասանության և գրութայան տարբերությունները, ճիշտ արտասանի և ճիշտ գրի այն բառերը, որոնց արտասանությունը և գրությունը տարբեր են:</p>	<p>2. Իմանա հայերենի ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունները, գրական լեզվում դրանց արտասանության և գրութայան տարբերությունները ճիշտ արտասանի և ճիշտ գրի այն բառերը, որոնց արտասանությունը և գրությունը տարբեր են:</p>
		<p>3. Իմանա հայերենի բառա յին և տրամաբանական շեշտի մասին և բանավոր խոսքում պահպանի հայերենին հատուկ շեշտադրումը, ցույց տա բառի շեշտագուրկ բաղադրիչի հնչյունափոխությունը:</p>	<p>3. Իմանա հայերենի բառային և տրամաբանական շեշտի մասին և բանավոր խոսքում պահպանի հայերենին հատուկ շեշտադրումը, ցույց տա բառի շեշտագուրկ բաղադրիչի հնչյունափոխությունը:</p>
		<p>4. Չափածո գրական տեքստերում գտնի և ցույց տա հնչյունական արտահայտ չամիջոցները, ռիթմը, հանգավորումը, վերլուծի դրանց դերը բանաստեղծական երկի մեջ:</p>	<p>4. Չափածո գրական տեքստերում գտնի և ցույց տա հնչյունական արտահայտ չամիջոցները, ռիթմը, հանգավորումը, վերլուծի դրանց դերը բանաստեղծական երկի մեջ:</p>
<p style="text-align: center;">Հայերենի բառագիտական, բառակազմական համակարգ</p>		<p>1. Իմանա հայերենի բառերի տեսակներն ըստ իմաստի, բանավոր և գրավոր խոսքում ճիշտ և տեղին կիրառի հոմանիշ, հականիշ, մեկիմաստ, բազմիմաստ, համանուն, հարանուն բառերը, դարձվածքները:</p>	<p>1. Իմանա հայերենի բառերի տեսակներն ըստ իմաստի, բանավոր և գրավոր խոսքում ճիշտ և տեղին կիրառի հոմանիշ, հականիշ, մեկիմաստ, բազմիմաստ, համանուն, հարանուն բառերը, դարձվածքները:</p>
		<p>2. Իմանա հայերենի բառակազմության առանձնահատկությունները, կարողանա կազմել բառեր, դրանք տեղին կիրառել սեփական խոսքում:</p>	<p>2. Իմանա հայերենի բառակազմության առանձնահատկությունները, կարողանա կազմել բառեր, դրանք տեղին կիրառել սեփական խոսքում:</p>
		<p>3. Իմանա և ըմբռնի բառի ուղիղ և փոխաբերական իմաստները, տեքստում գտնի բառերի փոխաբերական կիրառությունները, բացատրություններ տա՝ հիմնվելով տեքստի, պարբերության, նախադասության արտահայտած հիմնական գաղափարի վրա:</p>	<p>3. Իմանա և ըմբռնի բառի ուղիղ և փոխաբերական իմաստները, տեքստում գտնի բառերի փոխաբերական կիրառությունները, բացատրություններ տա՝ հիմնվելով տեքստի, պարբերության, նախադասության արտահայտած հիմնական գաղափարի վրա:</p>
		<p>4. Իմանա տպագիր և էլեկտրոնային բացատրական, հոմանիշների բառարաններից օգտվելու կանոնները, կարողանա իրեն անհրաժեշտ բառերը գտնել հայերենի տարա տեսակ բառարաններից:</p>	<p>4. Իմանա տպագիր և էլեկտրոնային բացատրական, հոմանիշների բառարաններից օգտվելու կանոնները, կարողանա իրեն անհրաժեշտ բառերը գտնել հայերենի տարա տեսակ բառարաններից:</p>

	Ոճաբանություն	1. Տեքստը վերլուծի ըստ պատկերավոր արտահայտչամիջոցների կիրառության:	1. Տեքստը վերլուծի ըստ պատկերավոր արտահայտչամիջոցների կիրառության:
		2. Վերլուծի և բացատրի հեղինակի խոսքի և ոճի առանձնահատկությունները:	2. Վերլուծի, բացատրի, գնահատի հեղինակի խոսքի և ոճի առանձնահատկությունները:
		3. Իմանա, ըմբռնի և կապա կցված խոսքի մեջ տեղին կիրառի խոսքի պատկերավորման միջոցները:	3. Իմանա, ըմբռնի, կապակցված խոսքի մեջ տեղին կիրառի խոսքի պատկերավորման վորման արտահայտչամիջոցները:
		4. Կազմի խոսք ըստ իրադրության՝ ճիշտ և տեղին կիրառելով գրա կան արձակ և չափածո տեքստերից սովորած բառերը:	4. Կազմի խոսք ըստ իրադրության՝ ճիշտ և տեղին կիրառելով գրական արձակ և չափածո տեքստերից սովորած բառերը, բառակապակցությունները:
ՍՏԵՂՃԱՐԱՐՈՒ ԹՅՈՒՆ	ԿԱՊԱԿՑՎԱՆՑ ԽՈՍՔ ՏԵՔՍՏ	1. Չարգացնի տրված տեքստը (ավելացնի, լրացնի, փոփոխի). Նոր հերոսներ, կերպարներ ավելացնի կամ ընդհակառակը՝ սեղմի, պակասեցնի: Փոփոխի պատմողի դիտանկյունը: Սկսի, շարունակի և ավարտի պատմությունը նորովի:	1. Չարգացնի տրված տեքստը (ավելացնի, լրացնի, փոփոխի). Նոր հերոսներ, կերպարներ ավելացնի կամ ընդհակառակը՝ սեղմի, պակասեցնի: Փոփոխի պատմողի դիտանկյունը: Սկսի, շարունակի և ավարտի պատմությունը նորովի:
		2. Ձևակերպի և տեղին ընտրված բառերով հաղորդի սեփական երևա կայության պատկերները:	2. Ձևակերպի և տեղին ընտրված բառերով հաղորդի սեփական երևակայության պատկերները:
		3. Հորինի պատմություններ՝ օգտագործելով տարաբնույթ նշաններ և միջոցներ (կոմիքս, ծաղրանկար և այլն):	3. Հորինի պատմություններ՝ օգտագործելով տարաբնույթ նշաններ և միջոցներ (կոմիքս, ծաղրանկար և այլն):
		4. Կազմի տարբեր ժանրերի և տարբեր ոճերի, գրա կան և ոչ գրական բանա վոր և գրավոր տեքստեր:	4. Կազմի տարբեր ժանրերի և տարբեր ոճերի, գրական և ոչ գրական բանավոր և գրավոր տեքստեր:
		5. Ըստ տեքստի ստեղծի տարաբնույթ ուսումնա կան նյութեր՝ պաստառ, գրքույկ, սահիկաշար, անիմացիա և այլն:	5. Ըստ տեքստի ստեղծի տարաբնույթ ուսումնական նյութեր՝ պաստառ, գրքույկ, ուղեցույց, սահիկաշար, անիմացիա, փոթբաստ և այլն:
	ՀԵՏԱՁՈՏՈՒՄ. ՆԱԽԱԳԻՃ	1. Ձևակերպի հետազոտա կան հարց, սահմանի հետազոտության նպատակը, հիմնախնդիրը: Պլանավորի կատարելիք քայլաշարը:	1. Ձևակերպի հետազոտական հարց դրույթի վերաբերյալ, սահմանի հետազոտության նպատակը, հիմնախնդիրը: Պլանավորի կատարելիք քայլաշարը:

		<p>2. Գտնի և առանձնացնի համապատասխան արքյուրներ, հավաքի հետազոտության հետ առնչվող փաստեր:</p> <p>3. Ծանոթանա տարիքին համապատասխան որո շակի կայքէջերում տեղ գտած հեղինակների ստեղծագործություններն ընդհանուր առմամբ:</p> <p>4. Գտած տեղեկությունը վերաշարադրի տարբեր ձևերով՝ հակիրճ կամ մանրամասն. սեփական դիտարկումներ հավելելով, կարծիք հայտնելով. խոսքի տարբեր տեսակներով՝ մենա խոսուություն, երկխոսություն, գովազդ և այլն:</p>	<p>2. Գտնի և առանձնացնի համա պատասխան արքյուրներ, հավաքի հետազոտության հետ առնչվող նյութեր:</p> <p>3. Ծանոթանա տարիքին համա պատասխան որոշակի կայքէջերում տեղ գտած հեղինակների ստեղծագործություններն ընդհանուր առմամբ:</p> <p>4. Գտած տեղեկությունը վերա շարադրի տարբեր ձևերով՝ հակիրճ կամ մանրամասն. սեփական դիտարկումներ հավելելով, կարծիք հայտնելով. խոսքի տարբեր տեսակներով՝ օրագրություն, մենախոսություն, երկխոսություն, հարցազրույց, գովազդ և այլն:</p>
ԻՆՔՆՈՒԹՅՈՒՆ	ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆԷ	<p>1. Համագործակցի ընկերներն ընդհանուր առմամբ, դրսևորի հան դուրժողականություն:</p> <p>2. Տարբեր դերեր ստանձնի և հաջողությամբ իրականացնի:</p> <p>3. Գրավոր և բանավոր խոս քում իր վերաբերմունքն արտահայտի տեքստի, իրադրության, խոսքի նկատմամբ:</p> <p>4. Հաղորդակցվելիս հար գալից վերաբերմունք դրսևորի լեզվի, հասակակից ների և այլոց նկատմամբ:</p>	<p>1. Համագործակցի ընկերների հետ, դրսևորի հանդուրժողականություն:</p> <p>2. Տարբեր դերեր ստանձնի և հաջողությամբ իրականացնի:</p> <p>3. Գրավոր և բանավոր խոսքում իր վերաբերմունքն արտահայտի տեքստի, իրադրության, խոսքի նկատ մամբ:</p> <p>4. Հաղորդակցվելիս հարգալից վերաբերմունք դրսևորի լեզվի, հասակակիցների և այլոց նկատմամբ:</p>
	ԱՐԺԵՎՈՐՈՒՄ	<p>1. Արժևորի մայրենի լեզվի դերը այլ լեզուների շար քում:</p> <p>2. Կարևորի լեզվի դերը միտքը տեղ հասցնելու և հասկանալի դառնալու գործում:</p> <p>3. Մայրենի լեզվի հնչյունա կան, գրային, բառագիտա կան համակարգերը համեմատի այլ լեզուների համակարգերի հետ, գտնի ընդհանրություն ներն ու տարբերություն ները:</p>	<p>1. Արժևորի մայրենի լեզվի դերը այլ լեզուների շարքում:</p> <p>2. Կարևորի լեզվի դերը միտքը տեղ հասցնելու և հասկանալի դառնալու գործում:</p> <p>3. Մայրենի լեզվի հնչյունական, գրային, բառագիտա կա, բառակազմական համա կարգերը համեմատի այլ լեզուների համակարգերի հետ, գտնի ընդհանրություն ներն ու տարբերություն ները:</p>

		4. Կատարի պարզ նյութերի հայերեն թարգմանություններ օտար լեզուներից և արժևորի մայրենի լեզվի բառիմաստային հնարավորությունները թարգմանություն կատարելիս:	4. Կատարի ոչ բարդ նյութերի հայերեն թարգմանություններ և արժևորի մայրենի լեզվի բառապաշարի, բառիմաստի և բառակազմական հնարավորությունները թարգմանական գրականության մեջ:
--	--	--	---

ՄԱՅՐԵՆԻ ՆՐԱԳՐԵՐ 1-6-րդ դասարաններ

**1-ին դասարան
Շաբաթական 7 դասաժամ, տարեկան 210 դասաժամ**

Թեմաներ* և ենթաթեմաներ**		
ՈՎ ԵՆՔ ՄԵՆՔ	ՈՐՏԵՂ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՎ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ	ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԻՆՔՆԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎՈՒՄ
1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են սեփական ներաշխարհը, արժեքները, անձնական ֆիզիկական, մտավոր, հոգևոր, սոցիալական ձեռքբերումները, մարդկային փոխհարաբերությունները ընտանիքում ընկերների միջև, իրավունքները և պարտականությունները, հասկանում են՝ ինչ է նշանակում լինել մարդ:	1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են ժամանակի և տարածու թյան մեջ կողմնորոշումը, նշանա վոր մարդկանց և նշանավոր տոհ մերի պատմությունները, ճանապարհորդություններ, հայտնագործություններ, մարդկանց տեղաշարժեր (միգրացիաներ), միջանձնային փոխհարաբերություններն ու կապերը:	1 – 4-րդ դասարաններում ուսում նասիրում են մարդու և հանրության ստեղծած համակարգերի փոխհարաբերությունները, դրանց կառուց վածքն ու գործառույթները, տնտեսական գործունեությունը և ազդեց ությունը մարդու և շրջակա միջա վայրի վրա:
Գրաճանաչություն 126 դասաժամ		
Չիմնական նպատակները		
<ol style="list-style-type: none"> 1. հաղորդակցվելու պահանջմունքի բավարարում 2. ինքնաարտահայտվելու կարողության զարգացում 3. լսելու և խոսելու կարողությունների զարգացում 4. բառապաշարի հարստացում 5. հնչյունային լսողության զարգացում 6. կարդալու և գրելու կարողությունների զարգացում 7. համեմատելու, հակադրելու և դասակարգելու կարողությունների զարգացում 8. հոգեկան գործընթացների զարգացում 		
Վերջնարդյունքներ		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>խոսի</i> իր, իր ցանկությունների, առանձնահատկությունների, իրեն հետաքրքրող հարցերի, իր կատարած գործողությունների մասին ✓ <i>լսի</i> խոսողին, համապատասխան <i>արձագանք տա</i> 		

- ✓ *ձևակերպի* հարցեր լսածի, տեսածի, զգացածի, իրեն հետաքրքրող հարցերի մասին և *պատասխանի* տրված հարցերին
- ✓ *ունկնդրի* գրական և ոչ գրական տեքստեր, *պատասխանի* բովանդակության վերաբերյալ հարցերին, *վերարտադրի* դրանք
- ✓ *արտասանի* բանաստեղծություններ, հանելուկներ
- ✓ *դիտի, համեմատի* պատկերներ, առարկաներ, *գտնի* նմանություններ և տարբերություններ
- ✓ *արտահայտի* մտքերը հասկանալի՝ պահպանելով ուղղախոսական պարզ կանոնները
- ✓ *տարբերակի* ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունները արտասանության միջոցով
- ✓ խոսքում տեղին և ճիշտ *կիրառի* նոր սովորած բառերը
- ✓ *կարդա* ոչ ծավալուն պարզ տեքստեր
- ✓ *արտահայտի* իր մտքերը կարդացածի վերաբերյալ՝ պատասխանելով տրված հարցերին
- ✓ *ներկի, մանրագծի, ստանա* պատկերներ
- ✓ *կողմնորոշվի* տողերի մեջ, *գրի* հայերենի ձեռագիր փոքրատառերն ու մեծատառերը
- ✓ *գրի* բառեր, բառակապակցություններ, նախադասություններ, ոչ ծավալուն տեքստ՝ պահպանելով վայելչագրական պարզ կանոնները
- ✓ *աշխատի* խմբում՝ ստանձնելով որոշակի դերեր:

Բովանդակություն

- Պատմություններ, հեքիաթներ, բանաստեղծություններ, առակներ, հումորային մանրապատումներ երեխաների, սրանց հետաքրքրությունների ու զբաղմունքների, արկածների, տան և ընտանիքի, դպրոցի ու դպրոցական առօրյայի, ընկերների, ընկերության և մարդկանց փոխհարաբերությունների մասին:
- Ոչ գրական պարզ տեքստեր մարդկանց զբաղմունքի, հետաքրքրությունների, մարդու ստեղծած բարիքների, ընկերության, մարդու մարմնի կառուցվածքի ու աշխատանքի, հիգիենայի մասին:
- Հայերենի հնչյունները (ձայնավոր և բաղաձայն):
- Հայերենի տառերը (տպագիր և ձեռագիր):
- Բառ, նախադասություն, տեքստ:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Պատմել իր, իր ընտանիքի, տան, ընկերների, խաղալիքների և այլ ամենի մասին, ինչ շոջապատում է իրեն, կատարած գործողությունների, տարբեր իրադարձությունների մասին՝ ցանկության դեպքում օգտվելով իր նկարած նկարներից, լուսանկարներից, տեսաձայնագրություններից կամ օգտագործելով իրեր, առարկաներ: ✓ Սովորել և արտասանել բանաստեղծություններ, մանրապատում ստեղծագործություններ՝ հանելուկներ, շուտասելուկներ, սուտասելուկներ: ✓ Հյուսել պատմություններ թեմատիկ նկարների վերաբերյալ, հորինել հեքիաթներ: ✓ Մասնակցել խմբային աշխատանքների՝ պատմություններ հորինելու, թեմատիկ աշխատանքներ ստեղծելու, փոքրիկ ուսումնասիրություններ կատարելու նպատակով: ✓ Ունկնդրել և վերարտադրել հեքիաթ, պատմություն, առակ և այլն: ✓ Կատարել հնչյունային լսողությունը զարգացնող վարժություններ, բառի մեջ առանձնացնել հնչյունը/հնչյունները, որոշել հնչյունի ձայնավոր կամ բաղաձայն լինելը խաղերի, գործնական աշխատանքների միջոցով: ✓ Կատարել վարժություններ նույն հնչյունը բառի տարբեր դիրքերում կիրառելու վերաբերյալ, թվարկել միևնույն հնչյունային կառուցվածքով տարբեր բառեր: ✓ Մասնակցել հոգեկան գործընթացների, մասնավորապես՝ 	<p>Անհատներ և հարաբերություններ. Ինքնաճանաչում, սեփական դերի գիտակցում, պարտականությունների ստանձնում և իրավունքների իրացում:</p> <p>Ժամանակ և տարածություն. Որտե՞ղ և ե՞րբ. տարբեր մարդկանց կենցաղը, անձնական պատմությունները, ձեռքբերումները, դերը որոշակի ժամանակաշրջանում և վայրում:</p>

<p>ուշադրության, երևակայության, հիշողության զարգացմանը նպաստող, դերային, ուսումնական, շարժական, ժամանցային խաղերի՝ մտքերն ու զգացումներն արտահայտելով ինչպես բառերի, այնպես էլ դիմախաղի, շարժումների, գույների, ձայների միջոցով:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Կազմել բառեր տառադարանի տառերով, վերականգնել «քանդված» պատկերներ, բառեր, նախադասություններ, տեքստեր և կարդալ: ✓ Կարդալ փոքրածավալ տեքստեր, խոսել բովանդակության մասին, բացատրել նորածանոթ բառերն ու արտահայտությունները: ✓ Թվարկել իմաստային տարբեր խմբերի բառեր (կենդանիներ, ծաղիկներ, մրգեր, խաղալիքներ, գունանուններ և այլն): ✓ Նկարագրել առարկաներ, երևույթներ՝ ընտրելով համապատասխան հատկանիշ ցույց տվող բառեր: ✓ Նկարել, գծել նկարչական ալբոմում, նշել պատկերների չափը, գույնը, տեղադրումը: ✓ Գծել, ներկել, գրել աշխատանքային տետրերում՝ պահպանելով հիգիենայի և վայելչագրության կանոնները: ✓ Գրել տառեր, բառեր, բառակապակցություններ, նախադասություն, տեքստ՝ նախապես կատարելով վերլուծական աշխատանք: ✓ Արտագրել բառեր, բառակապակցություններ, նախադասություններ, ոչ ծավալուն տեքստեր: ✓ Թելադրությամբ գրել բառեր, բառակապակցություններ, նախադասություններ (3 - 4 բառից կազմված): ✓ Արտահայտել վերաբերմունքը իր, իր ընտանիքի, տան, ընկերների մասին: ✓ Յոգատարությամբ վերաբերվել իր առողջությանը, իրերին ու ժամանակին: ✓ Յարգանքով և հոգատարությամբ վերաբերվել դպրոցին, ընկերներին, ուսուցիչներին: 	
---	--

Միջառարկայական կապեր

- **Մանկական գրականություն.** բանաստեղծությունների, հեքիաթների, պատմվածքների, առակների ունկնդրում և ընթերցում, մանրապատում ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում:
- **Կերպարվեստ.** տարբեր ոճերի և ժանրերի նկարների դիտում, դրանց շուրջ պատմությունների հյուսում, քննարկվող թեմաներով նկարների, տարբեր նյութերով աշխատանքների ստեղծում (խճանկար, ծեփում, ապլիկացիա, կոլաժ), ինքնաշեն գրքույկների նկարագրողում:
- **Տեխնոլոգիա.** սովորած տառերը տարբեր նյութերով (սերմեր, թելեր, գործվածք, սովարաթուղթ և այլն) ստացում, խմբային աշխատանքի միջոցով բեմադրությունների դեկորացիաների ստեղծում:
- **Երաժշտություն.** քննարկվող թեմաների, տարբեր տառերի մասին երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, բեմադրությունների երաժշտական ձևավորում:
- **Մաթեմատիկա.** երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում հատկանիշ ցույց տվող բառերով, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում:
- **Ֆիզկուլտուրա.** օրվա ռեժիմի ստեղծում և հետևողականորեն պահպանում, մարմնամարզության, անձնական հիգիենայի պահպանման միջոցով սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում:
- **Թատրոն.** թատրոնի տարբեր տեսակների (սովերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների ներկայացում:

Ընթերցանություն՝ 84 ժամ

Թեմաներ* և ենթաթեմաներ**

<p>ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԻՆՔՆԱՐՏԱՅԱՅՏՎՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում</p>	<p>ԻՆՉՊԵՍ Ե «ԱՃԽԱՏՈՒՄ» ԱՃԽԱՐՅԸ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում</p>	<p>ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԻԱՍԻՆ ԱՊՐՈՒՄ ՄՈՆՈՐԱԿՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ</p>
--	---	---

<p>ուսումնա սիրում են այն միջոցները, որոնց օգնությամբ մենք արտահայտում ենք մեր մտքերն ու զգացումները, ճանաչում ենք բնությունն ու մշակույթը և արժեքները, այն միջոցները, որոնց օգնությամբ մենք վերլուծում ենք, ընդարձակում ենք մեր մտահորիզոնը, բավականություն ենք ստանում ստեղծագործելու գործընթացից:</p>	<p>ուսումնա սիրում են բնությունը, նրա օրենքները, բնության, աշխարհի (ֆիզիկական և կենսաբանական) և մարդկային հասարակության փոխհարաբերությունները, ինչպես են մարդիկ կիրառում գիտական հայտնագործությունները, գիտության և տեխնիկայի ազդեցությունը մարդու և շրջակա միջավայրի վրա:</p>	<p>դասարաններում ուսում նասիրում են մարդկանց և կենդանի էակների միջև մնացորդային ռեսուրսների համար մղված պայքարում ունեցած իրավունքներն ու պարտականությունները, հարաբերությունները, համահավասար պայմանների ստեղծման հնարավորությունները, կոնֆլիկտները լուծելու և խաղաղություն հաստատելու եղանակները:</p>
---	---	--

Հիմնական նպատակներ

1. հաղորդակցական հմտության զարգացում
2. կարդալու կարողության զարգացում
3. գրելու կարողության ամրակայում
4. բառապաշարի հարստացում
5. ուղղախոսության մշակում
6. հոգեկան գործընթացների զարգացում
7. աշխարհաճանաչողական գիտելիքների ընդլայնում

Վերջնարդյունքներ

- ✓ *լսի և հասկանա* իրեն ուղղված խոսքը, պատասխանի հարցերին
- ✓ հարցերի օգնությամբ *պատմի* ապրածը, դիտածը, *խոսի* իր ցանկությունների մասին
- ✓ ճիշտ, վարժ և հասկանալով *ընթերցի* արձակ և չափածո գրական պարզ տեքստեր, *պատասխանի* կարդացածի վերաբերյալ հարցերին, *ձևակերպի* հարցեր ընթերցածի հիմնական բովանդակության վերաբերյալ
- ✓ *հասկանա* տեքստի բովանդակության և նկարագարդման կապերը
- ✓ *ընկալի* տեքստը որպես ամբողջություն, *ճանաչի* տեքստի բաղադրիչները
- ✓ *լսի, կարդա և հասկանա* ոչ գրական պարզ տեքստի հիմնական մտքերը
- ✓ *իմանա* գրքի կառուցվածքը, բաժինները և դրանցից օգտվելու եղանակները
- ✓ *տարբերի* արձակ և չափածո տեքստերը
- ✓ *արտասանի* մանկական բանաստեղծություններ, *առաջադրի* չափածո հանելուկներ
- ✓ *պատմի* ունկնդրած և ընթերցած փոքրիկ պատմությունները, հեքիաթները՝ ցույց տալով հիմնական գաղափարի ընկալումը
- ✓ *մասնակցի* ստեղծագործության դերերով ներկայացմանը, դերային խաղերի՝ ստանձնելով որոշակի դեր
- ✓ *հասկանա* նկարը, *արտահայտի* իր մտքերը պատկերվածի վերաբերյալ
- ✓ *տարբերակի* հնչյունները (ձայնավոր և բաղաձայն), ճանաչի և *գրի* դրանց համապատասխան տառերը
- ✓ խոսքի մեջ *ճանաչի* բառը և նախադասությունը որպես լեզվական միավորներ
- ✓ *արտագրի* կամ *գրի* մի քանի նախադասությունից կազմված տեքստեր
- ✓ *ձևակերպի* հարցեր իրեն հետաքրքրող թեմաների վերաբերյալ
- ✓ *համագործակցի* ընկերների հետ
- ✓ *ցուցաբերի հոգատարություն* սեփական անձի, շրջապատող մարդկանց ու շրջակա միջավայրի նկատմամբ

Բովանդակություն

- Պատմություններ, հեքիաթներ, բանաստեղծություններ, առակներ, հումորային մանրապատումներ երեխաների, նրանց հետաքրքրությունների, արկածների, արարքների ու դրանց հետևանքների, կարիքների ու ցանկությունների, հույզերի արտահայտման ձևերի, տարվա եղանակների, բնության երևույթների, բնության մեջ տեղի ունեցող փոփոխությունների,

<p>կենդանական ու բուսական աշխարհի բազմազանության, մարդկանց ու կենդանիների կապի, մարդու և բնության փոխհարաբերությունների մասին:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ոչ գրական պարզ տեքստեր հույզերի, մարդկային մտքի հնարավորությունների, ինքնաարտահայտման ձևերի, բնության երևույթների, կենդանական և բուսական աշխարհի, մարդու՝ երկիր մոլորակի վրա ունեցած ազդեցության մասին: • Բառ, նախադասություն: • Տեքստ (գրական և ոչ գրական): • Կապակցված խոսք (բանավոր և գրավոր): 	
Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ընթերցել արձակ և չափածո գրական պարզ տեքստեր, հետևել շարադրանքի ընթացքին և որոշել դեպքերի հաջորդականությունը: ✓ Հարցերի միջոցով վերլուծել ընթերցածի բովանդակությունը, վարել երկխոսություններ և զրույցներ տեքստի բովանդակության շուրջ, վերլուծել տեքստի հերոսների վարքագիծը՝ անելով պարզագույն դատողություններ: ✓ Վերարտադրել ունկնդրած և ընթերցած ստեղծագործությունները, բեմադրել ընթերցած գրական տեքստերը խոսքային և ոչ խոսքային միջոցների կիրառմամբ: ✓ Տեքստի սեփական ընկալումը համադրել նկարագրողական հետ: ✓ Պարզ նշանների կիրառմամբ գնահատել հերոսների զգայական վիճակը (ուրախ է, տխուր է, զարմացած է...), արտահայտել վերաբերմունք ունկնդրած կամ ընթերցած ստեղծագործություններում նկարագրված իրադարձությունների, հերոսների նկատմամբ «Դուր է գալիս», «Դուր չի գալիս» դատողություններով և հիմնավորել: ✓ Հորինել հեքիաթներ և բեմադրել թատրոնի տարբեր տեսակների (սովորական, մատնային, տիկնիկային, երաժշտական և այլն) կիրառմամբ: ✓ Խմբով հորինել պատմություններ թեմայի, դրվագային նկարների շուրջ: Թեմայի վերաբերյալ խմբով ձևակերպել հարցեր և ոչ գրական տեքստերից գտնել հարցերի պատասխանները, ներկայացնել տեսողական պարզ միջոցների (նկար, պաստառ, մնջախաղ և այլն) կիրառմամբ: ✓ Նկարագրել առարկաներ, երևույթներ՝ ընտրելով համապատասխան հատկանիշ ցույց տվող բառեր: ✓ Դիտարկել լեզվական հասկացությունները (բառը և նախադասությունը որպես լեզվական միավորներ) տեքստի շուրջ աշխատանքի և խոսքային - հաղորդակցական իրավիճակների միջոցով: ✓ Կատարել արտասանական վարժություններ մանրապատում ստեղծագործությունների կիրառմամբ: ✓ Ստեղծել և լուծել լեզվական խաղեր, գլուխկտրուկներ, խաչբառեր: 	<p>Օրինաչափություն. Որոշակի սկզբունքով կրկնվող երևույթներ բնության և հասարակության մեջ:</p> <p>Պատճառ և հետևանք. Պատճառահետևանքային կապերը կյանքում, բնության մեջ, ուսումնասիրվող գրական և ոչ գրական տեքստերում:</p> <p>Կառուցվածք և գործառույթ. Ի՞նչ է, ինչի՞ համար է հարցերի միջոցով առարկաների, երևույթների ճանաչում և կիրառում ըստ նպատակի:</p> <p>Փոփոխություն և զարգացում. Բնության և հասարակության մեջ բնականորեն կամ ուղղորդված փոփոխությունները, որոնք ապահովում են զարգացում:</p>
<p>Միջառարկայական կապեր</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Մանկական գրականություն. բանաստեղծությունների, հեքիաթների, պատմվածքների, առակների ունկնդրում և ընթերցում, մանրապատում ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում: • Կերպարովեստ. տարբեր ոճերի և ժանրերի նկարների դիտում, դրանց շուրջ պատմությունների հյուսում, քննարկվող թեմաներով նկարների, տարբեր նյութերով աշխատանքների ստեղծում (խճանկար, ծեփում, ապլիկացիա, կուլած), ինքնաշեն գրքույկների նկարագրում, պաստառների ձևավորում: • Տեխնոլոգիա. խմբային աշխատանքի միջոցով տարբեր նյութերով (սերմեր, թելեր, գործվածք, սովորաբար թուղթ և այլն) բեմադրությունների դեկորացիաների ստեղծում: 	

- **Երաժշտություն.** քննարկվող թեմաների վերաբերյալ երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, բեմադրությունների երաժշտական ձևավորում:
- **Մաթեմատիկա.** երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում հատկանիշ ցույց տվող բառերով, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում:
- **Ֆիզկուլտուրա.** օրվա ռեժիմի, անձնական հիգիենայի պահպանման միջոցով սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում:
- **Թատրոն.** թատրոնի տարբեր տեսակների (սովերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների ներկայացում:
- **Բնական գիտություններ.** բնության օրացույցի վարման միջոցով եղանակի փոփոխության դիտարկում և մարդկանց կյանքի ու գործողությունների համապատասխանեցում դրանց (հազուստի, սննդակարգի, զբաղմունքների փոփոխություն): Դասարանում և տանը կանաչ անկյունների ստեղծում, բույսերի խնամք և դրանց աճի ուսումնասիրում՝ համապատասխան գրառումներ՝ նշանային պարզ համակարգի կիրառմամբ:

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի տարրական դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
S1, S7, S10, S14, S19, S23, S25, S26, S27, S28, S32, S33, S34, S36

* Բոլոր թեմաները կրկնվում են 1-4-րդ դասարաններում՝ աստիճանաբար խորանալով և ընդլայնվելով ենթաթեմաների միջոցով (մոտեցումը՝ ըստ Միջազգային բակալավրիատի (<https://www.ibo.org/>): Թեմաների ուսուցման հաջորդականությունը տարբեր ուսումնական տարիներին կարող է տարբեր լինել:

** Յուրաքանչյուր թեմայի շրջանակում ամեն ուսումնական տարի ձևակերպվում է նվազագույնը մեկ, առավելագույնը երեք ենթաթեմա՝ հարազատ մնալով թեմայի գաղափարախոսությանն ու բովանդակությանը:

**2-րդ դասարան
Շաբաթական 8 դասաժամ, տարեկան 256 դասաժամ**

Թեմաներ		
<p align="center">ՈՎ ԵՆՔ ՄԵՆՔ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են սեփական ներաշխարհը, արժեքները, անձնական ֆիզիկական, մտավոր, հոգևոր, սոցիալական ձեռք բերումները, մարդկային փոխհարաբերությունները ընտանիքում ընկերների միջև, իրավունքները և պարտա կա նությունները, հասկանում են՝ ինչ է նշանակում լինել մարդ:</p>	<p align="center">ՈՐՏԵՂ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՎ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնասիրում են ժամանակի և տարածության մեջ կողմնորոշումը, նշանավոր մարդկանց և նշանավոր տոհմերի անձնական պատմությունները, ճանապարհորդություններ, հայտնագործություններ, մարդկանց տեղաշարժեր (միգրացիաներ), միջանձնային փոխհարաբերություններն ու կապերը:</p>	<p align="center">ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ</p> <p align="center">ԻՆՔՆԱՐՏԱՐԱՅԱՅՏՎՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսում նասիրում են այն միջոցները, որոնց օգնությամբ մենք արտահայտում ենք մեր մտքերն ու զգացումները, ճանաչում ենք բնությունն ու մշակույթը, հավատալիքներն ու արժեքները, այն միջոցները, որոնց օգնությամբ մենք վերլուծում ենք, ընդարձակում ենք մեր մտահորիզոնը, բավականություն ենք ստանում ստեղծագործելու գործընթացից:</p>
<p align="center">ԻՆՉՊԵՍ Ե «ԱՃԽԱՏՈՒՄ» ԱՃԽԱՐՅՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են բնությունը, նրա օրենքները, բնության, աշխարհի (ֆիզիկական և կենսաբանական) և մարդկային հասարակության փոխհարաբերությունները, ինչպես են մարդիկ կիրառում գիտական հայտնագործությունները, գիտության և տեխնիկայի ազդեցությունը մարդու և շրջակա միջավայրի վրա:</p>	<p align="center">ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ</p> <p align="center">ԻՆՔՆԱԿԱՉՄԱԿԵՐՊՎՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են մարդու և հանրության ստեղծած համակարգերի փոխհարաբերությունները, կազմակերպությունների կառուցվածքն ու գործառույթները, ինչպես է հանրությունը որոշումներ ընդունում. տնտեսական գործունեությունը և դրա ազդեցությունը մարդու և շրջակա միջավայրի վրա:</p>	<p align="center">ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԻԱՍԻՆ ԱՊՐՈՒՄ ՄՈԼՈՐԱԿՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսում նասիրում են մարդկանց և կենդանի էակների միջև մնացորդային ռեսուրսների համար մղված պայքարում ունեցած իրավունքներն ու պարտականությունները, հարաբերությունները, համահավասար պայմանների ստեղծման հնարավորությունները, կոնֆլիկտները լուծելու և խաղաղություն հաստատելու եղանակները:</p>
Հիմնական նպատակներ		
<ol style="list-style-type: none"> 1. հաղորդակցական և համագործակցային կարողությունների ամրակայում 2. ինքնակազմակերպման հմտությունների և կամային որակների ձևավորում 3. բառապաշարի հարստացում, բանավոր և գրավոր խոսքի զարգացում 4. կարողալու և գրելու կարողությունների զարգացում 5. հոգեկան գործընթացների զարգացում 6. աշխարհաճանաչողական գիտելիքների ընդլայնում 		
Վերջնարդյունքներ		
<p>✓ մտքերն <i>արտահայտի</i> պարզ, հասկանալի՝ հավատարիմ մնալով թեմային, ընդհանրացնի ասելիքը</p>		

- ✓ *լսի* հրահանգեր, իրեն ուղղված խոսքը և համապատասխան *արձագանք* տա, *լսի և հասկանա* տեղեկատվությունը
- ✓ *ձևակերպի* հարցեր լսածի, տեսածի, զգացածի, ընթերցածի, իրեն հետաքրքրող հարցերի մասին և *պատասխանի* տրված հարցերին
- ✓ *ուսկնորի* գրական և ոչ գրական տեքստեր, *պատասխանի* հիմնական գաղափարի վերաբերյալ հարցերին, *վերարտադրի* դրանք
- ✓ արտահայտիչ *արտասանի* մանկական բանաստեղծություններ, *պատմի* պատմություններ, հեքիաթներ՝ ներկայացնելով հիմնական գաղափարը
- ✓ հասկանալով և համապատասխան արագությամբ *ընթերցի* արձակ և չափածո գրական տեքստեր, *բացատրի* որոշ բառերի իմաստը համատեքստում
- ✓ *ընթերցի* տեքստեր տեղեկատվություն ձեռք բերելու և ժամանցի համար, խոսի ընթերցածի բովանդակության մասին
- ✓ *վերլուծի* ընթերցած տեքստի հերոսների վարքն ու վերաբերմունքը տեքստում նկարագրվող իրադարձությունների նկատմամբ
- ✓ ուսկնորածի կամ ընթերցածի վերաբերյալ հույզերն ու մտքերը *արտահայտի* խոսքի, ինչպես նաև ժեստերի, դիմախաղի, մարմնի լեզվի միջոցով, համապատասխան *վերաբերմունք դրսևորի* ուրիշների հույզերի նկատմամբ
- ✓ խոսքի մեջ *առանձնացի* հոմանիշ և հակահիշ բառերը
- ✓ խոսքում *տարբերի* գործողություն, առարկա, առրկայի որակական և քանակական հատկանիշ ցույց տվող բառերը
- ✓ *համագործակցի* ընկերների հետ՝ ստանձնելով որոշակի պատասխանատվություն, դրսևորելով համբերատար և բարեհամբուլր վերաբերմունք
- ✓ *սիրի* ինքն իրեն, իր ընտանիքը, *հարգի* ընկերներին, ուսուցիչներին, *սիրի* ընթերցանությունը
- ✓ *ցուցաբերի հոգատարություն* սեփական անձի, շրջապատող մարդկանց ու շրջակա միջավայրի նկատմամբ

Բովանդակություն

- Գրական և ոչ գրական տեքստեր մարդկանց, նրանց առանձնահատկությունների, ստեղծած բարիքների, մշակած կանոնների, ընտանիքի ու ընտանեկան տոների, երկիր մոլորակի ու նրա վրա ապրող կենդանի էակների մասին:
- Տեքստ. բանաստեղծություն և հեքիաթ:
- Հոմանիշ և հակահիշ բառեր:
- Գործողություն, առարկա, առարկայի որակական և քանակական հատկանիշ ցույց տվող բառեր:
- Կապակցված խոսք (բանավոր և գրավոր):

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Պատմել իր, իր ընտանիքի կյանքի ու սովորությունների մասին, արտահայտել վերաբերմունք ընտանեկան ավանդույթների վերաբերյալ՝ ցանկության դեպքում օգտագործելով ընտանեկան ալբոմից լուսանկարներ, տեսաձայնագրություններ: ✓ Ներկայացնել իր և մյուսների, ինչպես նաև տարբեր մարդկանց միջև առկա նմանություններն ու տարբերությունները, խոսել մարդկանց առանձնահատկությունների մասին: ✓ Նկարագրել իր բնակավայրը, ներկայացնել նրա առանձնահատկությունները, վերլուծել առկա խնդիրներն ու մտածել դրանց լուծման ուղիների մասին՝ կազմակերպելով խմբային քննարկումներ: ✓ Քննարկել առողջության և դրա վրա ազդող գործոնների կապը, առաջարկել ուղիներ առողջության պահպանման և ամրակայման համար, պատրաստել նկարագարող թուղցիկներ, պաստառներ, վահանակներ, խոսել առողջության պահպանման կարևորության մասին ընտանիքի անդամների մասին: ✓ Արտահայտել մտքերն ու զգացումները՝ կիրառելով ինքնաարտահայտման տարբեր ձևեր և եղանակներ: ✓ Արտահայտիչ արտասանել բանաստեղծություններ, իմանալ 	<p>Օրինաչափություն. Որոշակի սկզբունքով կրկնվող երևույթներ բնության և հասարակության մեջ:</p> <p>Պատճառ և հետևանք. Պատճառահետևանքային կապերը կյանքում, բնության մեջ, ուսումնասիրվող գրական և ոչ գրական տեքստերում:</p> <p>Կառուցվածք և գործառույթ. Ի՞նչ է, ինչի՞ համար է հարցերի միջոցով առարկա</p>

<p>մանրապատում ստեղծագործություններ՝ հանելուկներ, շուտասելուկներ, սուտասելուկներ, պատմել տարբեր ժողովուրդների հեքիաթներ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Յուսել ոչ ծավալուն պատմություններ թեմատիկ նկարների, ունկնդրած երաժշտության, դիտած ֆիլմի, ներկայացման, նկարի, առաջադրված թեմաների վերաբերյալ, հորինել հեքիաթներ, պատմություններ: ✓ Մասնակցել խմբային աշխատանքների՝ պատմություններ հորինելու, թեմատիկ աշխատանքներ ստեղծելու, փոքրիկ ուսումնասիրություններ կատարելու նպատակով: ✓ Մասնակցել հոգեկան գործընթացների, մասնավորապես՝ ուշադրության, երևակայության, հիշողության զարգացմանը նպաստող, դերային, ուսումնական, շարժական, ժամանցային խաղերի՝ մտքերն ու զգացումներն արտահայտելով ինչպես բառերի, այնպես էլ դիմախաղի, շարժումների, գույների, ձայների միջոցով: ✓ Կարդալ գրական և ոչ գրական արձակ և չափածո տեքստեր, խոսել բովանդակության մասին: ✓ Բացատրել ունկնդրած և ընթերցած տեքստի նորաձանոթ բառերն ու արտահայտությունները, կիրառել դրանք խոսքում: ✓ Վերարտադրել գեղարվեստական ստեղծագործությունը՝ նույնությամբ կամ ստեղծագործաբար՝ հետևելով դեպքերի զարգացմանը, հերոսների փոխհարաբերություններին: ✓ Խմբավորել բառերը ըստ վանկերի քանակի՝ կատարելով գործնական աշխատանքներ: ✓ Ստեղծել երկխոսություններ խոսքային տարբեր իրավիճակների վերաբերյալ, արտահայտել հույզերը բառերով, բառակապակցություններով և նախադասություններով՝ պատասխանելով հարցերին: ✓ Ընթերցած և ունկնդրած տեքստից հարցերի օգնությամբ առանձնացնել հոմանիշ և հականիշ բառերը: ✓ Տեքստից հարցերի միջոցով առանձնացնել գործողություն, առարկա, առարկայի որակական և քանակական հատկանիշ ցույց տվող բառերը: ✓ Ընդարձակել նախադասությունը՝ հարցերի օգնությամբ ավելացնելով հատկանիշ ցույց տվող բառեր: ✓ Ստեղծել և լուծել լեզվական խաղեր, գլուխկոտրուկներ, խաչբառեր: ✓ Կատարել ստեղծագործական բնույթի արտագրություններ: ✓ Ստեղծել շնրհավորական բացիկներ ընտանեկան տարբեր տոների վերաբերյալ: ✓ Ստեղծել դասարանական գրադարան, կազմակերպել գրքերի ընթերցում, ներկայացում և համատեղ քննարկում՝ կարծիքներ և տպավորություններ փոխանակելով ընթերցածի վերաբերյալ: ✓ Ձևավորել ստեղծագործական անկյուն («դասարանական թատրոն», «արվեստանոց», «նկարահանման հարթակ», «ձայնագրման ստուդիա», «գովազդային գործակալություն», «ցուցասրահ» և այլն)՝ աշխատանքներ իրականացնելով ունկնդրած ստեղծագործության, ընթերցած գրքի բեմադրման, նկարագրուման, ձայնագրման, գովազդման ուղղությամբ: ✓ Դրսևորել սեր և հարգանք իր անձի, շրջապատող մարդկանց, նկատմամբ: ✓ Յոգատար լինել իր առողջության, շրջակա միջավայրի նկատմամբ: ✓ Կարևորել գիրքը, սիրել ընթերցանությունը: 	<p>ների, երևույթների ճանաչում և կիրառում ըստ նպատակի:</p> <p>Կայունություն և փոփոխություն. Բնության մեջ, մարդկության պատմության մեջ մնայուն անփոփոխ և փոխվող, զարգացող երևույթները:</p> <p>Անհատներ և հարաբերություններ. Ինքնաճանաչում, սեփական դերի գիտակցում, պարտականությունների ստանձնում և իրավունքների իրացում:</p> <p>Ժամանակ և տարածություն. Որտե՞ղ և ե՞րբ. տարբեր մարդկանց կենցաղը, անձնական պատմությունները, ձեռքբերումները, դերը որոշակի ժամանակաշրջանում և վայրում:</p> <p>Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ. Անհատ – հասարակություն փոխկախվածությունը, մարդու ստեղծած արժեքների ազդեցությունը:</p> <p>Փոփոխություն և զարգացում. Բնության և հասարակության մեջ բնականորեն կամ ուղղորդված փոփոխությունները, որոնք ապահովում են զարգացում:</p>
---	---

Միջառարկայական կապեր

- *Մանկական և գիտահանրամատչելի գրականություն.* բանաստեղծությունների,

հեքիաթների, պատմվածքների, առակների ունկնդրում և ընթերցում, մանրապատում ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում: Ոչ ծավալուն գիտահանրամատչելի տեքստերի շուրջ աշխատանք:

- **Կերպարվեստ.** տարբեր ոճերի և ժանրերի նկարների դիտում, դրանց շուրջ պատմությունների հյուսում, քննարկվող թեմաներով նկարների, տարբեր նյութերով աշխատանքների ստեղծում (խճանկար, ծեփում, ապլիկացիա, կոլաժ), ինքնաշեն գրքույկների նկարագրում, պաստառների ձևավորում, ինքնաարտահայտում գույների միջոցով:
- **Տեխնոլոգիա.** խմբային աշխատանքի միջոցով տարբեր նյութերով (սերմեր, թելեր, գործվածք, սովարաթուղթ և այլն) բեմադրությունների դեկորացիաների ստեղծում, ինքնաարտահայտում պատկերների միջոցով:
- **Երաժշտություն.** քննարկվող թեմաների վերաբերյալ երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, բեմադրությունների երաժշտական ձևավորում, ինքնաարտահայտում ինչյունների և ձայների միջոցով:
- **Մաթեմատիկա.** երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում հատկանիշ ջուլց տվող բառերով, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում:
- **Ֆիզկուլտուրա.** օրվա ռեժիմի, անձնական հիգիենայի պահպանման միջոցով սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում, սեփական մարմնի կառուցվածքի և աշխատանքի ճանաչում:
- **Թատրոն.** թատրոնի տարբեր տեսակների (սովերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների ներկայացում բեմադրությունների միջոցով:
- **Պար.** ինչյունների, շարժումների, պատկերների համադրում պարի մեջ, ինքնաարտահայտում շարժումների միջոցով:
- **Ես և շրջակա աշխարհը.** բնության երևույթների, երկիր մոլորակի առանձնահատկությունների, կենդանական և բուսական աշխարհի ուսումնասիրում, մարդկանց կյանքի/գործողությունների և մոլորակի փոխազդեցության վերլուծում, սեփական վարքի ու վերաբերմունքի փոփոխություն՝ հանուն անվտանգ կենսագործունեության: Դասարանում և տանը կանաչ անկյունների ստեղծում, բույսերի խնամք և դրանց աճի ուսումնասիրում՝ համապատասխան գրառումներ՝ նշանային պարզ համակարգի կիրառմամբ: Ընտանի կենդանիների խնամք (ցանկության և հնարավորության դեպքում), դրանց վարքի և առանձնահատկությունների ուսումնասիրում:

Կապը Հանրակրթության չափորոշի տարրական դպրոցի վերջնադրյունների հետ

S1, S7, S8, S9, S10, S12, S13, S14, S17, S18, S19, S21, S22, S23, S24, S25, S26, S27, S28, S30, S31, S32, S33. S35, S36, S37, S38

3-րդ դասարան

Շաբաթական 8 դասաժամ, տարեկան 272 դասաժամ

Թեմաներ		
<p>ՈՎ ԵՆՔ ՄԵՆՔ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են սեփական ներաշխարհը, արժեքները, անձնական ֆիզիկական, մտավոր, հոգևոր, սոցիալական ձեռքբերումները, մարդկային փոխհարաբերությունները ընտանիքում ընկերների միջև, իրավունքները և պարտականությունները, հասկանում են՝ ինչ է նշանակում լինել մարդ:</p>	<p>ՈՐՏԵՂ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՎ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնասիրում են ժամանակի և տարածության մեջ կողմնորոշումը, նշանավոր մարդկանց և նշանավոր տոհմերի անձնական պատմությունները, ճանապարհորդություններ, հայտնագործություններ, մարդկանց տեղաշարժեր (միգրացիաներ), միջանձնային փոխհարաբերություններն ու կապերը:</p>	<p>ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԻՆՔՆԱՐՏԱՐԱՅԱՅՆՑՏՎՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսում նասիրում են այն միջոցները, որոնց օգնությամբ մենք արտահայտում ենք մեր մտքերն ու զգացումները, ճանաչում ենք բնությունն ու մշակույթը, հավատալիքներն ու արժեքները, այն միջոցները, որոնց օգնությամբ մենք վերլուծում ենք, ընդարձակում ենք մեր մտահորիզոնը, բավականություն ենք ստանում ստեղծագործելու գործընթացից:</p>
<p>ԻՆՉՊԵՍ Ե «ԱԾԽԱՏՈՒՄ» ԱԾԽԱՐՅԸ</p>	<p>ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԻՆՔՆԱԿԱՉՄԱԿԵՐՊՎՈՒՄ</p>	<p>ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԻԱՍԻՆ ԱՊՐՈՒՄ ՄՈՒՈՐԱԿՈՒՄ</p>

<p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են բնությունը, նրա օրենքները, բնության, աշխարհի (ֆիզիկական և կենսաբանական) և մարդկային հասարակության փոխհարաբերությունները, ինչպես են մարդիկ կիրառում գիտական հայտնագործությունները, գիտության և տեխնիկայի ազդեցությունը մարդու և շրջակա միջավայրի վրա:</p>	<p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են մարդու և հանրության ստեղծած համակարգերի փոխհարաբերությունները, կազմակերպությունների կառուցվածքն ու գործառնությունները, ինչպես է հանրությունը որոշումներ ընդունում. տնտեսական գործունեությունը և դրա ազդեցությունը մարդու և շրջակա միջավայրի վրա:</p>	<p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսում նասիրում են մարդկանց և կենդանի էակների միջև մնացորդային ռեսուրսների համար մղված պայքարում ունեցած իրավունքներն ու պարտականությունները, հարաբերությունները, համահավասար պայմանների ստեղծման հնարավորությունները, կոնֆլիկտները լուծելու և խաղաղություն հաստատելու եղանակները:</p>
--	--	---

Հիմնական նպատակներ

1. հաղորդակցական և համագործակցային կարողությունների զարգացում
2. ստեղծագործական հմտությունների ամրակայում
3. վերլուծական կարողությունների զարգացում
4. ինքնակազմակերպման և ինքնադրսևորման հմտությունների ձևավորում
5. բանավոր և գրավոր կապակցված խոսքի զարգացում
6. հասկանալով և արտահայտիչ կարողալու կարողության զարգացում
7. հետազոտական կարողությունների զարգացում
8. աշխարհաճանաչողական գիտելիքների ընդլայնում

Վերջնարդյունքներ

- ✓ *արտահայտի* սեփական տեսակետը, *քննարկի* իր ցանկությունները, *խոսի* իր զգացումների մասին՝ մտքերն արտահայտելով պարզ և հասկանալի ձևով, *պահպանի* հայերենի ուղղախոսական կանոնները
- ✓ *մասնակցի* քննարկումների, բանավեճերի, *լսի* և *հասկանա* արտահայտված մտքերը, *ներկայացնի* իր մտեցումները
- ✓ նախընտրած ձևով *ներկայացնի* մտքերն ու զգացումները լսածի, տեսածի, զգացածի, ընթերցածի, իրեն հետաքրքրող հարցերի մասին և *պատասխանի* տրված հարցերին
- ✓ *նկարագրի* առարկաներ և երևույթներ՝ օգտագործելով հատկանիշ ցույց տվող բառեր
- ✓ *ունկնորի* գրական և ոչ գրական տեքստեր, *պատասխանի* հիմնական գաղափարի վերաբերյալ հարցերին, *վերարտադրի* դրանք
- ✓ արտահայտիչ արտասանի բանաստեղծություններ, պատմի պատմություններ, հեքիաթներ, առակներ՝ դուրս բերելով հիմնական գաղափարը
- ✓ հասկանալով լուռ և բարձրաձայն *ընթերցի* գրական և գիտահանրամատչելի տեքստեր՝ պահպանելով կարդալու համապատասխան արագությունը
- ✓ *գտնի* բացատրության կարիք ունեցող բառերի իմաստը բառարաններից կամ այլ աղբյուրներից, *մեկնաբանի* դրանց կիրառությունը համատեքստում
- ✓ գրավոր խոսքում *պահպանի* տեքստերում հանդիպած բառերի ուղղագրությունը
- ✓ *ընկալի* գեղարվեստական ստեղծագործության կերպարային, տրամաբանական և զգայական միասնությունը
- ✓ *համեմատի* ու *հակադրի* հերոսներին ու նրանց գործողությունները, *բացատրի* ինչպես են դրանք ազդում տեքստի իրադարձությունների ընթացքի վրա
- ✓ *լսի, կարդա* և *հասկանա* ոչ գրական տեքստեր, ըստ նպատակի *առանձնացնի* անհրաժեշտ տեղեկությունները
- ✓ ունկնորածի կամ ընթերցածի վերաբերյալ հույզերն ու մտքերը *արտահայտի* խոսքի, ինչպես նաև ժեստերի, դիմախաղի, մարմնի լեզվի միջոցով, համապատասխան *վերաբերմունք դրսևորի* ուրիշների հույզերի նկատմամբ
- ✓ խոսքի մեջ *առանձնացնի* կազմությամբ տարբեր բառերը (պարզ, բարդ, ածանցավոր) և *պահպանի* դրանց ուղղագրությունը
- ✓ բանավոր և գրավոր խոսքում *կիրառի* դարձվածքներ, հոմանիշ և հականիշ բառեր
- ✓ խոսքում *տարբերի* գործողություն, առարկա, առկայի որակական և քանակական հատկանիշ ցույց տվող բառերը
- ✓ *համագործակցի* ընկերների հետ՝ ստանձնելով որոշակի պատասխանատվություն, դրսևորելով համբերատար և բարեհամբույր վերաբերմունք

- ✓ սիրի հնքն իրեն, իր ընտանիքը, հարգի ընկերներին, ուսուցիչներին, սիրի ընթերցանությունը
- ✓ ցուցաբերի հոգատարություն սեփական անձի, շրջապատող մարդկանց ու շրջակա միջավայրի նկատմամբ
- ✓ հարգանքով վերաբերվի մարդկանց և նրանց արտահայտած տեսակետներին

Բովանդակություն

- Գրական և ոչ գրական տեքստեր հայ նշանավոր մարդկանց, տոհմերի, նրանց կատարած գործերի, ստեղծած արժեքների, աշխարհի բազմազանության, տարբեր երկրների ու մշակույթների, մարդկության կյանքի վրա մեծ ազդեցություն ունեցող հին և նոր հայտնագործությունների, անհատների և նույն նպատակի համար մարդկանց կազմակերպված խմբերի ու նրանց գործունեության, երկիր մոլորակի ու նրա սահմանափակ ռեսուրսների, մոլորակի վրա մարդու դերի ու անվտանգ կենսագործունեության մասին:
- Տեքստ. բանաստեղծություն, հեքիաթ, առակ, մանրապատում ստեղծագործություններ:
- Բառի կազմությունը (արմատ, ածանց), պարզ, բարդ, ածանցավոր բառեր:
- Բառի ուղիղ և փոխաբերական իմաստներ, դարձվածքներ:
- Նախադասության տեսակներն ըստ հաղորդակցման նպատակի, դրանց կետադրությունը:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր

- ✓ Ուսումնասիրել հայ նշանավոր տոհմերի և մարդկանց ներդրումը հայ ժողովրդի և մեր հայրենիքի զարգացման գործում, պատմել տարբեր ստեղծագործությունների հերոսների արարքների և գործերի մասին, արտահայտել վերաբերմունք:
- ✓ Մտովի, գրքերի ու ֆիլմերի միջոցով «հայտնվել» տարբեր երկրներում, ուսումնասիրել դրանց առանձնահատկությունները, տարբերություններն ու նմանությունները:
- ✓ Խոսել աշխարհի երեխաների կյանքի, նպատակների ու ցանկությունների մասին, բացահայտել աշխարհի տարբեր ազգերի ավանդույթները, դրսևորել հարգանք դրանց նկատմամբ:
- ✓ Քննարկել հաղորդակցման նպատակներն և նշանակությունը, ներկայացնել հաղորդակցման հնարավոր ձևերը (խոսքային, ոչ խոսքային, թվային հաղորդակցում), խոսել հաղորդակցման վրա ըստ ազգային առանձնահատկությունների ազդեցության մասին:
- ✓ Մեկնաբանել սովորելու դերն ու նշանակությունը մարդու կյանքում, խոսել սովորելու ձևերի, աղբյուրների մասին, արտահայտել կարծիք և վերաբերմունք:
- ✓ Կարդալ մարդկության կողմից արված նշանավոր հայտնագործությունների մասին, քննարկել դրանց ազդեցությունը մարդկության պատմության և առօրյա կյանքի վրա, խոսել բնության օրենքների բացահայտման և աշխարհի զարմանազան երևույթների մասին:
- ✓ Վեր հանել մարդկությանը հուզող հիմնական խնդիրները և ուսումնասիրել այդ խնդիրների լուծման ուղղությամբ անհատների ու տարբեր կազմակերպությունների ծավալած գործունեությունը:
- ✓ Քննարկել երկիր մոլորակի վրա մարդու դրական և բացասական ազդեցության ձևերը, խոսել ջրի հիմնախնդրի մասին:
- ✓ Արտահայտել մտքերն ու զգացումները՝ կիրառելով ինքնաարտահայտման տարբեր ձևեր և եղանակներ, արտահայտիչ արտասանել բանաստեղծություններ, իմանալ մանրապատում ստեղծագործություններ՝ հանելուկներ, շուտասելուկներ, սուտասելուկներ, պատմել տարբեր ժողովուրդների հեքիաթներ:
- ✓ Վերարտադրել լսած, ընթերցած տեքստը, սկսել, շարունակել և ավարտել պատմությունը, ստեղծել կապակցված բանավոր և գրավոր խոսք՝ կիրառելով պատկերավորման միջոցներ:
- ✓ Յլուսել պատմություններ թեմատիկ նկարների, ունկնդրած երաժշտության, դիտած ֆիլմի, ներկայացման, նկարի, առաջադրված թեմաների վերաբերյալ:

Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ

Օրինաչափություն.
Որոշակի սկզբունքով կրկնվող երևույթներ բնության և հասարակության մեջ:

Պատճառ և հետևանք.
Պատճառահետևանքային կապերը կյանքում, բնության մեջ, ուսում նասիրվող գրական և ոչ գրական տեքստերում:

Կառուցվածք և գործառույթ.
Ի՞նչ է, ինչի՞ համար է հարցերի միջոցով առարկաների, երևույթների ճանաչում և կիրառում ըստ նպատակի:

Կայունություն և փոփոխություն.
Բնության մեջ, մարդկության պատմության մեջ մնայուն անփոփոխ և փոխվող, զարգացող երևույթները:

Անհատներ և հարաբերություններ.
Ինքնաճանաչում, սեփական դերի գիտակցում, պարտականությունների ստանձնում և իրավունքների իրացում:

Ժամանակ և տարածություն.
Որտե՞ղ և ե՞րբ. տարբեր մարդկանց կենցաղը, անձնական պատմությունները, ձեռքբերումները, դերը որոշակի

- ✓ Մասնակցել հոգեկան գործընթացների, մասնավորապես՝ ուշադրության, երևակայության, հիշողության զարգացմանը նպաստող աշխատանքների, դերային, ուսումնական, շարժական, ժամանցային խաղերի՝ մտքերն ու զգացումներն արտահայտելով ինչպես բառերի, այնպես էլ դիմախաղի, շարժումների, գույների, ձայների միջոցով:
- ✓ Կարողալ գրական և ոչ գրական արձակ և չափածո տեքստեր, խոսել հիմնական գաղափարի մասին մասին:
- ✓ Վերլուծել հենակետային բառերի և արտահայտությունների ընտրությունը և կիրառումը տվյալ համատեքստում:
- ✓ Բացատրել տեքստի նկարագրողման ազդեցությունը տեքստի ընկալման վրա:
- ✓ Բացատրել ունկնդրած և ընթերցած տեքստի նորածանոթ բառերն ու արտահայտությունները՝ օգտվելով բառարաններից, կիրառել դրանք խոսքում:
- ✓ Վերարտադրել գեղարվեստական ստեղծագործությունը՝ նույնությամբ կամ ստեղծագործաբար՝ հետևելով դեպքերի զարգացմանը, հերոսների փոխհարաբերություններին:
- ✓ Խմբավորել բառերը ըստ կազմության՝ կատարելով գործնական աշխատանքներ:
- ✓ Կազմել երկխոսության հարցերը, վարել երկխոսություն տարբեր մարդկանց հետ և կատարել նշումներ, ամբողջացնել գրառումները:
- ✓ Տեքստից առանձնացնել ուղիղ և փոխաբերական իմաստով գործածված բառերը, բացատրել դրանք:
- ✓ Կատարել գործնական աշխատանքներ բառերը տարբեր խմբերում դասակարգելու (հոմանիշ և հականիշ, գործողություն, առարկա, հատկանիշ ցույց տվող, պարզ, բարդ, ածանցավոր և այլն) ուղղությամբ:
- ✓ Տեքստում առանձնացնել նախադասությունների տեսակներն ըստ հաղորդակցման նպատակի, ուշադրություն դարձնել դրանց կետադրմանը:
- ✓ Ստեղծել և լուծել լեզվական խաղեր, գլուխկոտրուկներ, խաչբառներ:
- ✓ Կատարել ստեղծագործական բնույթի արտագրություններ:
- ✓ Ստեղծել բացիկ, հրավիրատոմս:
- ✓ Ստեղծել դասարանական գրադարանի կամ կամ ընթերցած այլ գրքի գովազդի տեքստը, ներկայացնի դասընկերների ուշադրությանը:
- ✓ Մասնակցել խմբային նախագծերի՝ կատարելով ուսումնասիրություններ քննարկվող հարցերի բացահայտման ուղղությամբ:
- ✓ Կազմակերպել գրքերի ընթերցում, ներկայացում և համատեղ քննարկում՝ կարծիքներ և տպավորություններ փոխանակելով ընթերցածի վերաբերյալ:
- ✓ Ձևավորել ստեղծագործական անկյուն («դասարանական թատրոն», «արվեստանոց», «նկարահանման հարթակ», «ձայնագրման ստուդիա», «գովազդային գործակալություն», «ցուցասրահ» և այլն)՝ աշխատանքներ իրականացնելով ունկնդրած ստեղծագործության, ընթերցած գրքի բեմադրման, նկարագրողման, ձայնագրման, գովազդման ուղղությամբ:
- ✓ Դրսևորել սեր և հարգանք իր անձի, շրջապատող մարդկանց, նկատմամբ:
- ✓ Հոգատար լինել իր առողջության, շրջակա միջավայրի նկատմամբ:
- ✓ Կարևորել գիրքը, սիրել ընթերցանությունը:

Ժամանակաշրջա նում և վայրում:

Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ.

Անհատ–հասարակություն փոխկախվածությունը, մարդու ստեղծած արժեքների ազդեցությունը:

Փոփոխություն և զարգացում.

Բնության և հասարակության մեջ բնականորեն կամ ուղղորդված փոփոխությունները, որոնք ապահովում են զարգացում:

Միջառարկայական կապեր

- **Մանկական և գիտահանրամատչելի գրականություն.** բանաստեղծությունների, հեքիաթների,

պատմվածքների, առակների ունկնդրում և ընթերցում, մանրապատում ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում: Գիտահանրամատչելի տեքստերի շուրջ աշխատանք:

- **Ազգագրություն.** տարբեր ազգերի մշակութային արժեքները ներկայացնող նկարների, ֆիլմերի, նյութերի ուսումնասիրում, վերլուծում և համեմատում, դրանց առանձնահատկությունների քննարկում ստեղծման ժամանակահատվածի և տեղի հետ կապված:
- **Կերպարվեստ.** տարբեր ոճերի և ժանրերի նկարների դիտում, դրանց շուրջ պատմությունների հյուսում, քննարկվող թեմաներով նկարների, տարբեր նյութերով աշխատանքների ստեղծում (խճանկար, ծեփում, ապլիկացիա, կոլաժ), ինքնաշեն գրքույկների նկարագրում, պաստառների ձևավորում, ինքնաարտահայտում գույների միջոցով:
- **Տեխնոլոգիա.** խմբային աշխատանքի միջոցով տարբեր նյութերով (սերմեր, թելեր, գործվածք, ստվարաթուղթ և այլն) բեմադրությունների դեկորացիաների ստեղծում, ինքնաարտահայտում պատկերների միջոցով:
- **Երաժշտություն.** քննարկվող թեմաների վերաբերյալ երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, բեմադրությունների երաժշտական ձևավորում, ինքնաարտահայտում հնչյունների և ձայների միջոցով:
- **Մաթեմատիկա.** երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում հատկանիշ ցույց տվող բառերով, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում:
- **Ֆիզիկոլոգիա.** օրվա ռեժիմի, անձնական հիգիենայի պահպանման միջոցով սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում, սեփական մարմնի կառուցվածքի և աշխատանքի ճանաչում:
- **Թատրոն.** թատրոնի տարբեր տեսակների (սովերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների, պատմությունների ներկայացում բեմադրությունների միջոցով:
- **Պար.** հնչյունների, շարժումների, պատկերների համադրում պարի մեջ, ինքնաարտահայտում շարժումների միջոցով:
- **Լոգոպեդիա, հոգեբանություն, նշանագիտություն.** հաղորդակցման նպատակների և ձևերի քննարկում՝ էլեկտրոն տարբեր մարդկանց առանձնահատկություններից, նախասիրություններից, հետաքրքրություններից, մտավոր և ֆիզիկական հնարավորություններից, տարբեր նշանների դերի բացահայտում մտքերը հաղորդելիս, տարբեր նշանավոր կազմակերպությունների («Գրինփիս», «ՅՈՒՆԻՍԵՖ», «Կարմիր խաչ», «Բնության համաշխարհային հիմնադրամ», «Միջազգային օլիմպիական կոմիտե», «ՄԱԿ» և այլն) լոգոների ուսումնասիրում և մեկնաբանում:
- **Ես և շրջակա աշխարհը.** բնության երևույթների, օրենքների, երկիր մոլորակի առանձնահատկությունների ուսումնասիրում, երկիր մոլորակի վրա մարդու ազդեցության վերլուծում, սեփական վարքը վերահսկելուն ուղղված աշխատանքների իրականացում և վերաբերմունքի փոփոխություն: Դասարանում և տանը կանաչ անկյունների ստեղծում, բույսերի խնամք և դրանց աճի ուսումնասիրում՝ համապատասխան գրառումներ՝ նշանային համակարգի կիրառմամբ: Ընտանի կենդանիների խնամք (ցանկության և հնարավորության դեպքում), դրանց վարքի և առանձնահատկությունների ուսումնասիրում: Բնագիտական փորձերի իրականացում, դրանց ընթացքի և արդյունքների բանավոր և գրավոր նկարագրություն:

Կապը Հանրակարթության չափորոշի տարրական դպրոցի վերջնադրյունների հետ

S1, S7, S8, S9, S10, S12, S13, S14, S17, S18, S19, S21, S22, S23, S24, S25, S26, S27, S28, S30, S31, S32, S33, S35, S36, S37, S38

**4-րդ դասարան
Շաբաթական 8 դասաժամ, տարեկան 272 դասաժամ**

Թեմաներ		
<p align="center">ՈՎ ԵՆՔ ՄԵՆՔ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են սեփական ներաշխարհը, արժեքները, անձնական ֆիզիկական, մտավոր, հոգևոր, սոցիալական ձեռքբերումները, մարդկային փոխհարաբերությունները ընտանիքում ընկերների միջև, իրավունքները և պարտականությունները, հասկանում են՝ ինչ է նշանակում լինել մարդ:</p>	<p align="center">ՈՐՏԵՂ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՎ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնասիրում են ժամանակի և տարածության մեջ կողմնորոշումը, նշանավոր մարդկանց և նշանավոր տոհմերի անձնական պատմությունները, ճանապարհորդություններ, հայտնագործություններ, մարդկանց տեղաշարժեր (միգրացիաներ), միջանձնային փոխհարաբերություններն ու կապերը:</p>	<p align="center">ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԻՆՔՆԱՄՐՏԱՐԱՅԱՅՏՎՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսում նասիրում են այն միջոցները, որոնց օգնությամբ մենք արտահայտում ենք մեր մտքերն ու գգացումները, ճանաչում ենք բնությունն ու մշակույթը, հավատալիքներն ու արժեքները, այն միջոցները, որոնց օգնությամբ մենք վերլուծում ենք, ընդարձակում ենք մեր մտահորիզոնը, բավականություն ենք ստանում ստեղծագործելու գործընթացից:</p>
<p align="center">ԻՆՉՊԵՍ Ե «ԱԾԽԱՏՈՒՄ» ԱԾԽԱՐՅԸ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են բնությունը, նրա օրենքները, բնության, աշխարհի (ֆիզիկական և կենսաբանական) և մարդկային հասարակության փոխհարաբերությունները, ինչպես են մարդիկ կիրառում գիտական հայտնագործությունները, գիտության և տեխնիկայի ազդեցությունը մարդու և շրջակա միջավայրի վրա:</p>	<p align="center">ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԻՆՔՆԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնա սիրում են մարդու և հանրության ստեղծած համակարգերի փոխհարաբերությունները, կազմակերպությունների կառուցվածքն ու գործառույթները, ինչպես է հանրությունը որոշումներ ընդունում. տնտեսական գործունեությունը և դրա ազդեցությունը մարդու և շրջակա միջավայրի վրա:</p>	<p align="center">ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԻԱՍԻՆ ԱՊՐՈՒՄ ՄՈՆՈՐԱԿՈՒՄ</p> <p>1 – 4-րդ դասարաններում ուսում նասիրում են մարդկանց և կենդանի էակների միջև մնացորդային ռեսուրսների համար մղված պայքարում ունեցած իրավունքներն ու պարտականությունները, հարաբերությունները, համահավասար պայմանների ստեղծման հնարավորությունները, կոնֆլիկտները լուծելու և խաղաղություն հաստատելու եղանակները:</p>
Հիմնական նպատակներ		
<ol style="list-style-type: none"> 1. հաղորդակցական և համագործակցային կարողությունների զարգացում 2. ստեղծագործական հմտությունների ամրակայում 3. քննական մտածողության զարգացում 		

4. ինքնակազմակերպման և ինքնադրսևորման հմտությունների ձևավորում
5. բանավոր և գրավոր կապակցված խոսքի զարգացում
6. հասկանալով և արտահայտիչ կարողալու կարողության զարգացում
7. հետազոտական կարողությունների զարգացում
8. աշխարհաճանաչողական գիտելիքների ընդլայնում

Վերջնարդյունքներ

- ✓ *ուճեմա* որոշակի պատմական, աշխարհագրական գիտելիքներ Հայաստանի մասին, ինչպես նաև *պատկերացումներ ուճեմա* նշանավոր հայերի, հայկական մշակույթի, ազգային արժեքների մասին, *զնահատի* և *դրսևորի* դրական վերաբերմունք
- ✓ *արտահայտի* սեփական տեսակետը, *բերի* պարզ հիմնավորումներ, *կատարի* ընդհանրացումներ և պարզ դասակարգումներ
- ✓ *քննարկի* իր ցանկությունները, *ճանաչի* և *խոսի* իր զգացումների մասին՝ մտքերն արտահայտելով պարզ և հասկանալի ձևով, *պահպանի* հայերենի ուղղախոսական կանոնները
- ✓ տարբեր ձևերով և եղանակներով *վերարտադրի* լսածը, ընթերցածը, դիտածը
- ✓ *Նկարագրի* տարաբնույթ երևույթներ, *ցույց տա* դրանց փոխկապակցվածությունը
- ✓ *մասնակցի* քննարկումների, բանավեճերի, *լսի* և *հասկանա* արտահայտված մտքերը, *Ներկայացնի* իր մոտեցումները, *հանդես գա* փաստարկված խոսքով
- ✓ տարբեր ձևով *Ներկայացնի* մտքերն ու զգացումները լսածի, տեսածի, զգացածի, ընթերցածի, իրեն հետաքրքրող հարցերի մասին և *պատասխանի* տրված հարցերին
- ✓ *Նկարագրի* առարկաներ և երևույթներ՝ օգտագործելով հատկանիշ ցույց տվող բառեր
- ✓ *ուճեմա* գրական և ոչ գրական տեքստեր, *պատասխանի* հիմնական գաղափարի վերաբերյալ հարցերին, *վերարտադրի* դրանք
- ✓ արտահայտիչ *արտասանի* բանաստեղծություններ, *պատմի* պատմություններ, հեքիաթներ, առակներ՝ դուրս բերելով հիմնական գաղափարը
- ✓ հասկանալով լուռ և բարձրաձայն *ընթերցի* գրական և գիտահանրամատչելի տեքստեր՝ պահպանելով կարդալու համապատասխան արագությունը
- ✓ *գտնի* բացատրության կարիք ունեցող բառերի իմաստը բառարաններից կամ այլ աղբյուրներից, *մեկնաբանի* դրանց կիրառությունը համատեքստում
- ✓ գրավոր խոսքում *պահպանի* տեքստերում հանդիպած բառերի ուղղագրությունը
- ✓ *ընկալի* գեղարվեստական ստեղծագործության կերպարային, տրամաբանական և զգայական միասնությունը
- ✓ *համեմատի* ու *հակադրի* հերոսներին ու նրանց գործողությունները, *բացատրի*՝ ինչպես են դրանք ազդում տեքստի իրադարձությունների ընթացքի վրա
- ✓ *լսի*, *կարդա* և *հասկանա* ոչ գրական տեքստեր, ըստ նպատակի *առանձնացնի* անհրաժեշտ տեղեկությունները
- ✓ ուճեմա հարածի կամ ընթերցածի վերաբերյալ հույզերն ու մտքերը *արտահայտի* խոսքի, ինչպես նաև ժեստերի, դիմախաղի, մարմնի լեզվի միջոցով, համապատասխան *վերաբերմունք դրսևորի* ուրիշների հույզերի նկատմամբ
- ✓ խոսքի մեջ *առանձնացնի* կազմությամբ տարբեր բառերը (պարզ, բարդ, ածանցավոր) և *պահպանի* դրանց ուղղագրությունը
- ✓ բանավոր և գրավոր խոսքում *կիրառի* դարձվածքներ, հոմանիշ և հականիշ բառեր
- ✓ խոսքում *տարբերի* գործողություն, առարկա, առարկայի որակական և քանակական հատկանիշ ցույց տվող բառերը
- ✓ համատեղ կամ ինքնուրույն *իրականացնի* ուսումնասիրություններ, *Ներկայացնի* ուսումնասիրության արդյունքները՝ օգտագործելով տարբեր եղանակներ նյութը պատկերավոր և ընկալելի դարձնելու համար
- ✓ *օգտվի* տպագիր և էլեկտրոնային ռեսուրսներից, համացանցից՝ տեղեկություններ ստանալու, նյութեր ստեղծելու համար
- ✓ արդյունավետ *համագործակցի* և *հաղորդակցվի* ընկերների հետ՝ ստանձնելով որոշակի պատասխանատվություն, դրսևորելով համբերատար և բարեհամբույր վերաբերմունք
- ✓ ցուցաբերի հետաքրքրություն և հարգանք այլ ազգերի, նրանց ավանդույթների, արժեքների

<ul style="list-style-type: none"> ✓ նկատմամբ: ✓ սիրի ինքն իրեն, իր ընտանիքը, հարգի ընկերներին, ուսուցիչներին ✓ գիտակցի սովորելու կարևորությունը և ցուցաբերի աճող հետաքրքրություն սովորելու նկատմամբ, սիրի ընթերցանությունը ✓ ցուցաբերի հոգատարություն սեփական անձի, շրջապատող մարդկանց ու շրջակա միջավայրի նկատմամբ ✓ հարգանքով վերաբերվի մարդկանց և նրանց արտահայտած տեսակետներին
--

Բովանդակություն

- Գրական և ոչ գրական տեքստեր Հայաստանի, նրա պատմության, աշխարհագրության, մշակույթի, ազգային արժեքների, հայ նշանավոր մարդկանց, նրանց գործերի, ստեղծած արժեքների, հայ նշանավոր տոհմերի, հերոսների, նրանց սխրագործությունների, աշխարհի բազմազանության, ճամփորդությունների ու գիտական հայտնագործությունների, տարբեր երկրների, մշակույթների, Երկիր մոլորակի ու նրա սահմանափակ ռեսուրսների, մոլորակի վրա մարդու դերի ու անվտանգ կենսագործունեության, Էներգիայի աղբյուրների ու տեսակների, տիեզերքի, տնտեսության, արդյունավետ ծախսերի ու խնայողությունների մասին:
- Գրական և ոչ գրական տեքստ, գրական տեքստի տեսակները (բանաստեղծություն, հեքիաթ, առակ, պատմվածք) և մանրապատում ստեղծագործություններ:
- Յոմանիշ և հականիշ բառեր:
- Բառի կազմությունը (արմատ, ածանց), պարզ, բարդ, ածանցավոր բառեր:
- Բառի ուղիղ և փոխաբերական իմաստ, դարձվածքներ:
- Նախադասության տեսակներն ըստ հաղորդակցման նպատակի, դրանց կետադրությունը:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ
---------------------------------------	--

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ուսումնասիրել Հայաստանի, հայ նշանավոր մարդկանց, տոհմերի, հայ ազգային հերոսների մասին գրական և ոչ գրական տեքստեր, արտահայտել վերաբերմունք: ✓ Ուսումնասիրել տարբեր ժողովուրդների մշակութային առանձնահատկությունները, տարբերություններն ու նմանությունները: ✓ Խոսել մարդու իրավունքների ու պարտականությունների մասին: ✓ Քննարկել գրքի, ուսումնառության դերն ու նշանակությունը մարդու կյանքում, դրսևորել սովորելու կարողություն և ողջ կյանքում սովորելու պատրաստակամություն: ✓ Վերլուծել մեդիայի տեսակները, դերը մարդու կյանքում, դրանցից գրագետ օգտվելու մոտեցումները: ✓ Մեկնաբանել ֆինանսական գրագետ վարքի առավելությունները, ֆինանսական գրագիտության նշանակությունը մարդու անվտանգ կենսագործունեության առումով: ✓ Քննարկել Երկիր մոլորակի վրա մարդու դրական և բացասական ազդեցության ձևերը, խոսել բնական ռեսուրսների սահմանափակ լինելու և դրա հետ կապված խնդիրների մասին: ✓ Արտահայտել մտքերն ու զգացումները տեսածի, լսածի, ընթերցածի, դիտածի մասին՝ կիրառելով ինքնարտահայտման խոսքային և ոչ խոսքային տարբեր ձևեր ու եղանակներ: ✓ Նկարագրել տարաբնույթ երևույթներ, ցույց տալ դրանց փոխկապակցվածությունը: ✓ Նորովի վերարտադրել՝ սկսել, շարունակել և ավարտել պատմությունը: ✓ Արտահայտիչ արտասանել բանաստեղծություններ, արձակ հատվածներ, պատմել պատմություններ, հեքիաթներ, առակներ՝ դուրս բերելով հիմնական գաղափարը: ✓ Ստեղծել կապակցված բանավոր և գրավոր խոսք՝ կիրառելով 	<p>Օրինաչափություն. Որոշակի սկզբունքով կրկնվող երևույթներ բնության և հասարակության մեջ:</p> <p>Պատճառ և հետևանք. Պատճառահետևանքային կապերը կյանքում, բնության մեջ, ուսումնասիրվող գրական և ոչ գրական տեքստերում:</p> <p>Կառուցվածք և գործառույթ. Ի՞նչ է, ինչի՞ համար է հարցերի միջոցով առարկաների, երևույթների ճանաչում և կիրառում ըստ նպատակի:</p> <p>Կայունություն և փոփոխություն. Բնության մեջ, մարդկության պատմության մեջ</p>
---	---

<p>պատկերավորման միջոցներ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Յյուսել պատմություններ թեմատիկ նկարների, ունկնդրած երաժշտության, դիտած ֆիլմի, ներկայացման, նկարի, առաջադրված թեմաների վերաբերյալ: ✓ Մասնակցել հոգեկան գործընթացների, մասնավորապես՝ ուշադրության, երևակայության, հիշողության զարգացմանը նպաստող աշխատանքների, դերային, ուսումնական, շարժական, ժամանցային խաղերի՝ մտքերն ու զգացումներն արտահայտելով ինչպես բառերի, այնպես էլ դիմախաղի, շարժումների, գույների, ձայների միջոցով: ✓ Ընթերցել արձակ և չափածո գրական տեքստեր՝ ուշադրություն դարձնելով հասկանալով և արտահայտիչ կարդալու որակների ձևավորման վրա: ✓ Արտահայտել մտքեր ընթերցածի ենթատեքստի, հերոսների ու նրանց խոսքերի, մտքերի, արարքների վերաբերյալ՝ կիրառելով տեքստի բառերն ու արտահայտությունները: ✓ Համեմատել տարբեր ստեղծագործություններ, մասնավորապես՝ նույն թեմայով տարբեր գրական տեքստեր: ✓ Մեկնաբանել հենակետային բառերի և արտահայտությունների ընտրությունը և կիրառումը տվյալ համատեքստում: ✓ Բացատրել տեքստի նկարագրողման ազդեցությունը տեքստի ընկալման վրա, առաջարկել տեքստի նկարագրողման նոր տարբերակներ: ✓ Ըստ պահանջի կամ իր ընտրությամբ վերարտադրել տեքստի առանձին հատվածներ՝ հիմնավորելով հատվածի ընտրությունը: ✓ Բացատրել ունկնդրած և ընթերցած տեքստի նորաձևանոթ բառերն ու արտահայտությունները՝ օգտվելով բառարաններից, կիրառել դրանք խոսքում: ✓ Աշխատել տեքստում տեղ գտած ուղղագրական արժեք ունեցող բառերի հետ: ✓ Վերարտադրել գեղարվեստական ստեղծագործությունը՝ նույնությամբ կամ ստեղծագործաբար՝ հետևելով դեպքերի զարգացմանը, հերոսների փոխհարաբերություններին: ✓ Տեքստից առանձնացնել ուղիղ և փոխաբերական իմաստով գործածված բառերը, բացատրել դրանք, խոսքում կիրառել դարձվածքներ: ✓ Կատարել գործնական աշխատանքներ բառերը տարբեր խմբերում դասակարգելու (հոմանիշ և հականիշ, գործողություն, առարկա, հատկանիշ ցույց տվող, պարզ, բարդ, ածանցավոր և այլն) ուղղությամբ: ✓ Տեքստում առանձնացնել նախադասությունների տեսակներն ըստ հաղորդակցման նպատակի, ուշադրություն դարձնել դրանց կետադրմանը: ✓ Խոսքում կիրառել տարբեր հնչերանգի նախադասություններ՝ ուշադրություն դարձնելով դրանց ճիշտ արտասանությանը: ✓ Տեքստում առանձնացնել և խոսքում կիրառել տարբեր կառուցվածք ունեցող բառակապակցություններ: ✓ Ստեղծել և լուծել լեզվական խաղեր, գլուխկոտրուկներ, խաչբառեր: ✓ Արտագրել տեքստեր՝ կատարելով լեզվական և ստեղծագործական առաջադրանքներ: ✓ Ստեղծել գովազդային հոլովակի պարզ տեքստ, հայտարարություն, հրավիրատոմս, բացիկ: ✓ Ստեղծել դասարանական գրադարանի կամ կամ ընթերցած այլ գրքի գովազդի տեքստը, ներկայացնի դասընկերների ուշադրությանը: Կազմակերպել գրքերի ընթերցում, ներկայացում և համատեղ քննարկում՝ կարծիքներ և տպավորություններ փոխանակելով ընթերցածի վերաբերյալ: 	<p>մնայուն անփոփոխ և փոխվող, զարգացող երևույթները:</p> <p>Անհատներ և հարաբերություններ. Ինքնաճանաչում, սեփական դերի գիտակցում, պարտականություններ ի ստանձնում և իրավունքների իրացում:</p> <p>Ժամանակ և տարածություն. Որտե՞ր և ե՞րբ. տարբեր մարդկանց կենցաղը, անձնական պատմությունները, ձեռքբերումները, դերը որոշակի ժամանակաշրջանում և վայրում:</p> <p>Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ.</p> <p>Անհատ – հասարակություն փոխկախվածությունը, մարդու ստեղծած արժեքների ազդեցությունը:</p> <p>Փոփոխություն և զարգացում. Բնության և հասարակության մեջ բնականորեն կամ ուղղորդված փոփոխությունները, որոնք ապահովում են զարգացում:</p>
---	--

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Համակարգել ձեռք բերած տեղեկությունները՝ ըստ նպատակահարմարության ստեղծելով գծակարգեր, աղյուսակներ: ✓ Մասնակցել խմբային նախագծերի՝ կատարելով ուսումնասիրություններ քննարկվող հարցերի բացահայտման ուղղությամբ: ✓ Կազմել երկխոսության հարցերը, վարել երկխոսություն տարբեր մարդկանց հետ, կատարել նշումներ և ամբողջացնել դրանք մի քանի նախադասություններով: ✓ Ձևավորել ստեղծագործական անկյուն («դասարանական թատրոն», «արվեստանոց», «նկարահանման հարթակ», «ձայնագրման ստուդիա», «գովազդային գործակալություն», «ցուցասրահ» և այլն)՝ աշխատանքներ իրականացնելով ունկնդրած ստեղծագործության, ընթերցած գրքի բեմադրման, նկարազարդման, ձայնագրման, գովազդման ուղղությամբ: ✓ Դրսևորել սեր և հարգանք իր անձի, շրջապատող մարդկանց նկատմամբ: ✓ Հոգատար լինել իր առողջության, շրջակա միջավայրի նկատմամբ: ✓ Կարևորել գիրքը, սիրել ընթերցանությունը: 	
---	--

Միջառարկայական կապեր

- **Մանկական և գիտահանրամատչելի գրականություն.** բանաստեղծությունների, հեքիաթների, պատմվածքների, առակների ունկնդրում և ընթերցում, մանրապատում ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում: Գիտահանրամատչելի տեքստերի շուրջ աշխատանք:
- **Պատմություն, ազգագրություն.** Հայաստանի և տարբեր երկրների պատմության մասին գրական և ոչ գրական տեքստերի, հոդվածների, տարբեր ազգերի մշակութային արժեքները ներկայացնող նկարների, ֆիլմերի, նյութերի ուսումնասիրում, վերլուծում և համեմատում, դրանց առանձնահատկությունների քննարկում ստեղծման ժամանակահատվածի և տեղի հետ կապված:
- **Կերպարվեստ.** տարբեր ոճերի և ժանրերի նկարների դիտում, դրանց շուրջ պատմությունների հյուսում, քննարկվող թեմաներով նկարների, տարբեր նյութերով աշխատանքների ստեղծում (խճանկար, ծեփում, ապլիկացիա, կուլած), ինքնաշեն գրքույկների նկարազարդում, պաստառների ձևավորում, ինքնաարտահայտում գույների միջոցով:
- **Տեխնոլոգիա.** խմբային աշխատանքի միջոցով տարբեր նյութերով (սերմեր, թելեր, գործվածք, սովարաթուղթ և այլն) բեմադրությունների դեկորացիաների ստեղծում, ինքնաարտահայտում պատկերների միջոցով:
- **Երաժշտություն.** քննարկվող թեմաների վերաբերյալ երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, բեմադրությունների երաժշտական ձևավորում, ինքնաարտահայտում հնչյունների և ձայների միջոցով:
- **Մաթեմատիկա.** երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում հատկանիշ ցույց տվող բառերով, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում:
- **Ֆիզիկոլոգիա.** օրվա ռեժիմի, անձնական հիգիենայի պահպանման միջոցով սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում, սեփական մարմնի կառուցվածքի և աշխատանքի ճանաչում: Սեփական մարմնի խնամքի, հիգիենայի և անվտանգ վարքագծի կանոնների մշակում և պահպանում, առողջ և բալանսավորված սնվելու սովորությունների ձևավորում:
- **Թատրոն.** թատրոնի տարբեր տեսակների (սովերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների, պատմությունների ներկայացում բեմադրությունների միջոցով:
- **Պար.** հնչյունների, շարժումների, պատկերների համադրում պարի մեջ, ինքնաարտահայտում շարժումների միջոցով:
- **Լոգոպեդիա, հոգեբանություն.** հաղորդակցման նպատակների և ձևերի քննարկում՝ ելնելով տարբեր մարդկանց առանձնահատկություններից, նախասիրություններից, հետաքրքրություններից, մտավոր և ֆիզիկական հնարավորություններից:
- **Մեդիա.** տեղեկատվության ստացման տպագիր և ոչ տպագիր աղբյուրների ուսումնասիրում, մարդկանց կյանքի և անվտանգության համար ինֆորմացիայի ունեցած դերի ու

<p>նշանակության քննարկում:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ես և շրջակա աշխարհը. բնության երևույթների, օրենքների, երկիր մոլորակի առանձնահատկությունների ուսումնասիրում, երկիր մոլորակի վրա մարդու ազդեցության վերլուծում, սեփական վարքը վերահսկելուն ուղղված աշխատանքների իրականացում և վերաբերմունքի փոփոխություն: Բնական ռեսուրսները խնայելու, մարդու կողմից շրջակա միջավայրը պահպանելու և բարելավելու ձևերի տարբերակում և կիրառում: Դասարանում և տանը կանաչ անկյունների ստեղծում, բույսերի խնամք և դրանց աճի ուսումնասիրում՝ համապատասխան գրառումներ՝ նշանային համակարգի կիրառմամբ: Ընտանի կենդանիների խնամք (ցանկության և հնարավորության դեպքում), դրանց վարքի և առանձնահատկությունների ուսումնասիրում: Բնագիտական փորձերի իրականացում, դրանց ընթացքի և արդյունքների բանավոր և գրավոր նկարագրություն:
<p>Կապը Հանրակրթության չափորոշի տարրական վերջնարդյունքների հետ դպրոցի Բոլորը՝ բացի S2 – S6 վերջնարդյունքներից</p>

<p>5-րդ ԴԱՍԱՐԱՆ Շաբաթական 7 դասաժամ, տարեկան 236 դասաժամ</p>	
<p>ԹԵՄԱ 1 (100 դասաժամ)</p>	
<p>ԵՐԿՆՔԻՑ ԵՐԵՔ ԽՆՁՈՐ ԸՆԿԱՎ (հեքիաթ) Ձայնավոր, բաղաձայն հնչյունների, երկհնչյունների արտասանությունը և գրությունը, բառակազմությունը, հնչյունափոխությունը, հոմանիշ, հականիշ բառեր</p>	
<p>ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. վարժ, արտահայտիչ և հասկանալով ընթերցում 2. տեքստի ուսումնասիրություն 3. բառապաշարի հարստացում 4. բանավոր և գրավոր խոսքի կազմում 	
<p>ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. կարդա վարժ, արտահայտիչ 2. հասկանա կարդացածի բովանդակությունը 3. առանձնացնի հեքիաթի գլխավոր միտքը 4. կազմի հեքիաթում կատարվող դեպքերի հաջորդական պլանը 5. կազմի բառարաններ. բացատրական, հոմանիշների, հականիշների, ուղղագրական 6. բանավոր վերաշարադրի լսածը և կարդացածը տարբեր հերոսների անուններից 7. գրավոր վերաշարադրի լսածը և կարդացածը տարբեր հերոսների անուններից 8. ստեղծի տեքստ՝ կիրառելով սովորած բառերը 9. հորինի հեքիաթ՝ կիրառելով ժանրի մասին գիտելիքները 	
<p>ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Հեքիաթների տեսակները: • ժողովրդական և հեղինակային հեքիաթներ. դրանց նմանությունները և տարբերությունները: • Հեքիաթի ժանրին բնորոշ առանձնահատկությունները: • Հեքիաթի ժանրին բնորոշ խոսքը և ոճական առանձնահատկությունները: • Հեքիաթի տեքստի կառուցվածքը՝ սկիզբ, ընթացք, ավարտ: • Հեքիաթի հերոսների բնութագիր: • Հեքիաթում հանդիպող կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն: • Տարբեր ժողովուրդների հեքիաթների ուսումնասիրություն: • Գրական տեքստի հիման վրա ստեղծված կինոնկար, մուլտֆիլմ: • Ուսումնաճանաչողական տեքստեր: 	
<p>Առաջարկվող գործունեության ձևեր</p>	<p>Խաչվող և ընդհանրական հասկացություններ</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1. Լսել և հետևել ուսուցչի և ընկերների կարդացածին և պատմածին: Հարցեր ձևակերպել լսածի և կարդացածի շուրջ: 2. Կարդալ առոգանությամբ՝ պահպանելով հայերենին բնորոշ արտասանությունը. ուղղախոսությունը: Կարդալ ընտրովի հատվածներ, բացատրել ընտրությունը: 3. Ինքնուրույնաբար բացատրել անծանոթ բառերը բառարանի օգնությամբ: Բառարանի օգնությամբ գտնել տեքստում հանդիպած բառերի հոմանիշները, հակահիշները: 4. Կազմել տեքստի պլանը պարզ և հարցական նախադասություններով, բառակապակցություններով: 5. Գտնել տեքստի բանալի բառերը նախադասությունները, բացատրել ընտրությունը: 6. Տույց տալ հեքիաթի ժանրին բնորոշ բառերի, արտահայտությունների կիրառությունը: 7. Բացատրել տրված բառերի կազմությունը, հնչյունափոխությունը, ուղղագրությունը. կազմել նոր բառեր տրված արմատներով, ցույց տալ արտասանության և գրության տարբերությունը: 8. Բանավոր և գրավոր վերաշարադրել հեքիաթը տարբեր հերոսների, կենդանիների, իրերի անունից: 9. Գտնել հեքիաթի բովանդակությանը համապատասխան մեղեդի, նկարագարողումներ անել, ծեփել: 10. Կարծիք հայտնել հեքիաթի մասին: 11. Համեմատել հեքիաթի գրական տեքստը գեղկինոնկարի, ներկայացման կամ մուլտֆիլմի հետ. նշել նմանությունները և տարբերությունները: 12. Հորինել հեքիաթ՝ պահպանելով ժանրին բնորոշ առանձնահատկությունները: 13. Մասնակցել հեքիաթի բեմադրության աշխատանքներին: 14. Հեքիաթի համար գրել գովազդի տեքստ, պատրաստել հաղորդագրություն՝ սոցցանցերով տարածելու համար: 15. Համեմատել հեքիաթի բովանդակությունը համակարգչային սիրած խաղի բովանդակության հետ. կարծիք հայտնել դիպաշարերի մասին: 16. Կարդալ, հասկանալ և հաղորդել ուսումնաճանաչողական տեքստերի բովանդակությունը: 	<p>Անհատներ և հարաբերություններ: Ես-ը և մենք-ը. անհատների կյանքը, համոզմունքները, արժեքի ամակարգը, առողջությունը, փոխհարաբերությունները. մշակութային ընդհանրություններ և տարբերություններ. հարգանք և հանդուրժողականություն:</p> <p>Պատճառ և հետևանք: Պատճառահետևանքային և կապերը գրական, ուսումնաճանաչողական ստեղծագործության, լեզվական երևույթի, բնագիտական և հասարակագիտական առարկաների տիրույթում:</p> <p>Ժամանակ և տարածություն: Որտե՞ղ և ե՞րբ. տարբեր մարդկանց կենցաղը, անձնական պատմությունները, ձեռքբերումները, դերը որոշա կի ժամանակաշրջանում և վայրում:</p>
--	---

ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱԴԵՐ	
Ազգային մշակույթ	հեքիաթում հանդիպող խորհրդանիշների, կենցաղի, իրերի, ազգային տոների, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն
Արվեստ	հեքիաթների թեմաներով նկարահանված գեղկինոնկարներ, թատերական ներկայացումներ, բալետ, երաժշտություն, գեղանկարչություն, հեքիաթների նկարագարողումներ
Օտար լեզուներ	օտար լեզուներից փոքրիկ հեքիաթների թարգմանություն, տեքստերի, բառային կազմի համեմատություն. տարբեր ժողովուրդների հեքիաթներին բնորոշ բառապաշարի, սկզբի, ավարտի համեմատություն և բացատրություն
Աշխարհագրություն	պատմվող դեպքերի հավանական տարածքը. ապացուցել հեքիաթներից բերված օրինակներով
Պատմություն	պատմվող դեպքերի հավանական ժամանակաշրջանը. ապացուցել հեքիաթներից օրինակներով
Բնագիտություն	տեղեկություններ հեքիաթներում հանդիպող կենդանիների, բույսերի մասին

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Յ1, Յ2, Յ16, Յ33, Յ34, Յ35

ԹԵՄԱ 2
(50 դասաժամ)

Առակս ի՞նչ կցուցանե

Առակ
Ձայնավոր, բաղաձայն հնչյունների, երկհնչյունների արտասանությունը և գրությունը,
բառակազմություն, հնչյունափոխություն, հոմանիշ, հականիշ բառեր

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

1. տեքստի ընթերցում և ուսումնասիրում
2. բառապաշարի հարստացում
3. բանավոր և գրավոր խոսքի կազմում

ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

1. կարդա վարժ, արտահայտիչ
2. հասկանա կարդացածի բովանդակությունը
3. հասկանա՝ ինչ է այլաբանությունը
4. առանձնացնի և հասկանա գլխավոր միտքը և ընթերցողին տրվող խրատը
5. կազմի բառարաններ. բացատրական, հոմանիշների, հականիշների, ուղղագրական*
6. լսարանի առջև բանավոր վերաշարադրի լսածը և կարդացածը տարբեր հերոսների անունից
7. գրավոր վերաշարադրի լսածը և կարդացածը տարբեր հերոսների անունից

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

- Առակի ժանրին բնորոշ առանձնահատկությունները: Գաղափար այլաբանության մասին:
- Առակի խոսքի ոճական առանձնահատկությունները:
- Առակի տեքստի կառուցվածքը՝ սկիզբ, ընթացք, ավարտ, խրատական մաս:
- Առակի հերոսների նկարագիրը:
- Ժողովրդական և հեղինակային առակներ:
- Աստվածաշնչյան առակներ:
- Տարբեր ժողովուրդների առակներ:
- Առակի ստեղծման պատճառները. ինչո՞ւ են մարդիկ ստեղծում կամ պատմում առակներ:
- Ուղղախոսական, ուղղագրական կանոնների իմացություն, տեղին կիրառություն բանավոր և գրավոր խոսքում:
- Հոմանիշ, հականիշ, համանուն բառերի շարքեր:
- Ուսումնաճանաչողական տեքստեր:

Առաջարկվող գործունեության ձևերը

**Խաչվող կամ
ընդհանրական
հասկացություններ**

<ol style="list-style-type: none"> 1. Կազմել առակի դեպքերի հաջորդական ընթացքը ցույց տվող աղյուսակ: 2. Ինքնուրույնաբար բառարանում գտնել և բացատրել հանդիպած անծանոթ բառերի կազմությունը, հնչյունափոխությունը, ուղղագրությունը. կազմել նոր բառեր տրված արմատներով, ցույց տալ արտասանության և գրության տարբերությունը: 3. Գտնել և կազմել տվյալ ուղղագրական կանոնին վերաբերող բառերի հոմանիշների, հականիշների շարքեր: 4. Բանավոր և գրավոր վերաշարադրել առակի տեքստը տարբեր հերոսների, կենդանիների, իրերի անունից: 5. Նկարագարողում, ապլիկացիա, ձեռքի աշխատանք ծեփամածուկով՝ հաղորդել առակի բովանդակությունը: 6. Օտար լեզվից հայերեն թարգմանել պարզ առակներ. ցույց տալ տարբեր լեզուների առանձնահատկությունները: 7. Չամեմատել արձակ և չափածո, տարբեր ժողովուրդների, տարբեր լեզուներով գրված առակների տեքստերը, նշել նմանությունները և տարբերությունները: 8. Կարծիք հայտնել առակի մասին: 9. Չորինել առակ՝ պահպանելով ժանրին բնորոշ առանձնահատկությունները: 10. Կարդալ, հասկանալ և հաղորդել ուսումնաճանաչողական տեքստերի բովանդակությունը: 	<p>Անհատներ և հարաբերություններ: Ես-ը և մենք-ը. Անհատների կյանքը, համոզմունքները, արժեքավարձը, առողջությունը, փոխհարաբերությունները. մշակութային ընդհանրություններ և տարբերություններ. հարգանք և հանդուրժողականություն:</p> <p>Պատճառ և հետևանք: Պատճառահետևանքային կապերը գրական, ուսումնաճանաչողական ստեղծագործության, լեզվական երևույթի, բնագիտական և հասարակագիտական առարկաների տիրույթում:</p> <p>Փոփոխություն և զարգացում: Ամենատարբեր փոփոխությունները հանգեցնում են առաջընթացի և զարգացման: Մարդու իրավունքները և պարտականությունները, մարդ-հա մայնք-հասարակություն փոխհարաբերությունները:</p>
---	---

ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ	
Ազգային մշակույթ	առակում հանդիպող խորհրդանիշների, կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրում.
Արվեստ	գեղկինոնկար, թատերական ներկայացում, երաժշտություն, գեղանկար. Առակի նկարագարողում, ծեփաքանդակ, առակների գրքույկի ստեղծում և նկարագարողում.
Օտար լեզուներ	այլ երկրների առակների ընթերցում բնագրով, թարգմանություն հայերեն. Չայերեն և օտար լեզվով պարզ տեքստի բառային և ոճական համեմատություն
Աշխարհագրություն	առակում ներկայացվող դեպքի հավանական տարածքը. ապացուցել փաստերով
Պատմություն	առակում ներկայացվող դեպքի հավանական ժամանակաշրջանը. ապացուցել փաստերով
Բնագիտություն.	տեղեկություններ առակում ներկայացված բույսերի, կենդանիների մասին
Կապը Չանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
Յ1, Յ2, Յ16, Յ26, Յ27, Յ28, Յ33, Յ34	

**ԹԵՄԱ 3
(50 դասաժամ)**

2րույց
Ջայերենի հնչյունները, ձայնավոր, բաղաձայն հնչյուններ, երկհնչյուններ:
Բառակազմություն,
հնչյունափոխություն, հոմանիշ, հակահիշ բառեր

ՅԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

1. վարժ, արտահայտիչ և հասկանալով ընթերցում
2. տեքստի գեղագիտության և տրամաբանության ուսումնասիրություն
3. բառապաշարի հարստացում
4. բանավոր և գրավոր խոսքի կազմում

ՎԵՐՋՆԱՐՅՈՒՆՔՆԵՐ

1. կարդա վարժ, արտահայտիչ
2. հասկանա կարդացածի բովանդակությունը
3. գտնի և առանձնացնի տեքստում գլխավոր միտքն արտահայտող, հերոսներին բնութագրող բառերը, նախադասությունները
4. ուսումնասիրի տեքստը ըստ հրահանգների
5. կազմի կարդացած տեքստի պլանը, վերարտադրի կարդացածն ըստ պլանի
5. կազմի բառարաններ. բացատրական, հոմանիշների, հակահիշների, բառակազմական, ուղղագրական
6. բանավոր վերաշարադրի լսածը և կարդացածը տարբեր հերոսների անուններից
7. գրավոր վերաշարադրի լսածը և կարդացածը տարբեր հերոսների անուններից
8. համեմատի արձակ և չափածո, գրական և ոչ գրական տեքստերը, եզրահանգումներ անի
9. ստեղծի տեքստ՝ կիրառելով սովորած բառերը

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

- 2րույցի, ավանդության ժանրին բնորոշ առանձնահատկությունները:
- 2րույցի, ավանդության ոճական առանձնահատկությունները:
- 2րույցի հերոսների բնութագիր, նրանց գործողությունները:
- ժողովրդական և հեղինակային զրույցներ, ավանդություններ:
- 2րույցում, ավանդության մեջ հանդիպող կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն:
- Տարբեր ժողովուրդների զրույցներ, ավանդություններ:
- Ուսումնաճանաչողական տեքստեր: 2րույցում հանդիպող տեղանունների, բույսերի, կենդանիների մասին տեղեկություններ:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր

**Խաչվող կամ
ընդհանրական
հասկացություններ**

<ol style="list-style-type: none"> 1. Կարդալ ընտրովի հատվածներ, բացատրել ընտրությունը: 2. Բացատրել անձանոթ բառերը բառարանի օգնությամբ, Գտնել տեքստում հանդիպած բառերի հոմանիշները, հականիշները: 3. Կազմել տեքստի պլանը պարզ նախադասություններով, հարցական նախադասություններով, բառակապակցություններով: 4. Գտնել տեքստի բանալի բառերը նախադասությունները, բացատրել ընտրությունը: 5. Բացատրել տրված բառերի կազմությունը, հնչյունափոխությունը, ուղղագրությունը. կազմել նոր բառեր տրված արմատներով, ցույց տալ արտասանության և գրության տարբերությունը: 6. Բանավոր վերաշարադրել տեքստը տարբեր հերոսների, կենդանիների, իրերի անունից: 7. Գրավոր վերաշարադրել տեքստն ըստ պլանի, տարբեր հերոսների, կենդանիների, իրերի անունից: 8. Վերլուծել զրույցի բովանդակությունը: 9. Գտնել զրույցին համապատասխան մեղեդի, նկարագրողումներ անել, ծեփել զրույցի բովանդակության ըմբռնումը ցույց տալու համար: 10. Համեմատել տարբեր զրույցների տեքստեր, ցույց տալ նմանությունները և տարբերությունները: 11. Կարծիք հայտնել զրույցի մասին: 12. Կարդալ, հասկանալ և վերաշարադրել ուսումնաճանաչողական տեքստի բովանդակությունը: 	<p>Փոփոխություն և զարգացում: Ամենատարբեր փոփոխությունները հանգեցնում են առաջընթացի և զարգացման: Մարդու իրավունքները և պարտականությունները, մարդ-հա մայնք-հասարակություն փոխհարաբեր ությունները:</p> <p>Պատճառ և հետևանք: Պատճառահետևանքային կապերը գրական, ուսումնաճանաչողական ստեղծագործության, լեզվական երևույթի, բնագիտական և հասարակագիտական առարկաների տիրույթում:</p> <p>Անհատներ և հարաբերություններ: Ես-ը և մենք-ը. անհատների կյանքը, համոզմունքները, արժեհամակարգը, առողջությունը, փոխհարաբերությունները. մշակութային ընդհանրություններ և տարբերություններ. հարգանք և հանդուրժողականություն:</p>
---	--

ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ	
Ազգային մշակույթ	զրույցում, ավանդության մեջ հանդիպող խորհրդանիշների, կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն
Արվեստ	կինո, թատրոն, պար, երաժշտություն, գեղանկարչություն, գրքի նկարագրողում
Աշխարհագրություն	պատմվող դեպքերի հավանական տարածքը
Պատմություն	պատմվող դեպքերի հավանական ժամանակաշրջանը, զրույցի և իրականության կապը
Բնագիտություն.	տեղեկություններ զրույցներում հանդիպող բույսերի, կենդանիների մասին
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
Հ1, Հ2, Հ16, Հ26, Հ27, Հ28, Հ29, Հ30, Հ33, Հ34	
ԹԵՄԱ 4 (30 դասաժամ)	
ԵՐԳ ՈՒ ՏԱՂ Ձայնավոր, բաղաձայն հնչյունների, երկհնչյունների արտասանությունը և գրությունը, բառակազմություն, հնչյունափոխություն, հոմանիշ, հականիշ բառեր	

ՅԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ	
<ol style="list-style-type: none"> վարժ, արտահայտիչ և հասկանալով ընթերցում բանաստեղծական տեքստի ուսումնասիրություն բառապաշարի հարստացում բանավոր և գրավոր խոսքի կազմում 	
ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ	
<ol style="list-style-type: none"> կարողա վարժ, արտահայտիչ հասկանա կարդացածի բովանդակությունը հաղորդի բանաստեղծության հիմնական ասելիքը և հույզը հասկանա՝ ինչ են փոխաբերությունը և մակդիրը բանաստեղծությունից գտնի պատկեր, ձայն, զգացողություն նշող բառեր և բառակապակցություններ ցույց տա բանաստեղծության հանգավորումը, կառուցվածքը կազմի բառարաններ. բացատրական, հոմանիշների, հականիշների, բառակազմական, ուղղագրական բանաստեղծությունը շարադրի արձակ ձևով՝ նորովի կիրառելով սովորած մակդիրները և փոխաբերությունները 	
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	
<ul style="list-style-type: none"> Դասական և ժամանակակից բանաստեղծների ստեղծագործություններ Չափածո խոսքին բնորոշ առանձնահատկությունները: Գաղափար մակդիրի և փոխաբերության մասին: Բանաստեղծական խոսքի ոճական առանձնահատկությունները: Բանաստեղծության կառուցվածքը, ռիթմը, հանգավորումը: Բանաստեղծություն գրելու դրդապատճառները. ինչո՞ւ են մարդիկ գրում բանաստեղծություն: Ուղղախոսական, ուղղագրական կանոնների իմացություն, տեղին կիրառություն բանավոր և գրավոր խոսքում: 	
Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ
<ol style="list-style-type: none"> Կազմել բանաստեղծության ընկալման զգայական աղյուսակ՝ պատկեր, ձայն,զգացողություն: Գտնել և աղյուսակով ներկայացնել պատկեր, ձայն, զգացողություն նշող բառերը և արտահայտությունները: Տույց տալ բանաստեղծության հանգավորումը, ռիթմը, կառուցվածքը, տողերի քանակը, վանկերի քանակն ամեն տողում: Գտնել, դուրս գրել մակդիրները, փոխաբերությունները, բացատրել դրանց նշանակությունը բանաստեղծության մեջ: Բացատրել տրված բառերի կազմությունը, հնչյունափոխությունը, ուղղագրությունը. կազմել նոր բառեր տրված արմատներով, ցույց տալ արտասանության և գրության տարբերությունը: Գտնել և կազմել տվյալ ուղղագրական կանոնին վերաբերող բառերի հոմանիշների, հականիշների շարքեր: Նկարագարդումներ անել հաղորդելու համար բանաստեղծության տրամադրությունը: Գտնել համապատասխան մեղեդի, կտավի վերատպություն, տեսաֆիլմ՝ բանաստեղծության բովանդակությունը և հույզը հաղորդելու համար: Փաստարկել և բացատրել ընտրությունը: Համեմատել տարբեր բանաստեղծությունների տեքստեր, նշել նմանությունները և տարբերությունները: Լսել բանաստեղծության տեքստի հիման վրա գրված երգերը. համեմատել տեքստը և երգը: Կարծիք հայտնել բանաստեղծության մասին: Բանաստեղծությունը շարադրել արձակ, նոր ձևով կիրառել սովորած մակդիրները և փոխաբերությունները: Օտար լեզուներից հայերեն թարգմանել բանաստեղծություն, ցույց տալ բնօրինակի և թարգմանության տարբերությունը: Ստեղծել սիրած բանաստեղծությունների ձեռագիր կամ 	<p>Կառուցվածք և գործառույթ; Լեզվական-քերականական, բնա կան և արհեստական համակարգերի գործունեություն և մասերի փոխա դարձ կապեր:</p> <p>Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ: Գաղափարներ, համոզմունքներ բացահայտելու ուղիները. եզրահանգումներ. Համագործակցություն. Նյութական և հոգևոր արժեքների ստեղծում:</p>

<p>Էլեկտրոնային նկարագարող հավաքածու-գրքույկ: 15. Սիրած բանաստեղծությունների համար գրել գովազդի տեքստ, նկարահանել և ներկայացնել լսարանին: 16. Պատրաստել փոթքասո սիրած բանաստեղծության և դրա հիման վրա գրված երգի համար:</p>	
ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐ	
Մշակույթ	բանաստեղծական խորհրդանիշներ. դրանց կապը մեր ազգային մշակույթի հետ.
Արվեստ	բանաստեղծության համար երաժշտության մեղեդու ընտրություն, երգեր ըստ բանաստեղծությունների, ունկնդրում և կատարում, բանաստեղծության նկարագարում, գրքույկի ստեղծում և նկարագարում.
Օտար լեզուներ	օտար լեզվով գրված պարզ բանաստեղծությունների կամ երգերի տեքստերի հայերեն թարգմանություն. տեքստերի համեմատություն
Աշխարհագրություն	բանաստեղծության գրության վայրը. տեղեկություն տվյալ վայրի մասին. բերել փաստեր բանաստեղծությունից
Պատմություն	բանաստեղծության գրության հավանական կամ փաստացի ժամանակաշրջանը. պատմական ակնարկ տվյալ ժամանակաշրջանի մասին, փաստեր բանաստեղծությունից
Բնագիտություն	բանաստեղծությունների մեջ նկարագրվող տարվա եղանակի, բույսերի, կենդանիների մասին տեղեկություններ
Մաթեմատիկա	մաթեմատիկական համապատասխան հաշվարկներ՝ բանաստեղծությունների տեքստերին
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
Յ1, Յ2, Յ16, Յ26, Յ27, Յ28, Յ29, Յ30, Յ34, Յ35	
6-րդ դասարան Ճաբաթական 6 դասաժամ, ընդհանուրը՝ 206 դասաժամ	
ԹԵՄԱ 1 (50 դասաժամ)	
Առասպելներ Հայերենի հնչյունները, ձայնավոր, բաղաձայն հնչյուններ, երկհնչյուններ: Բառակազմություն, հնչյունափոխություն, հոմանիշ, հականիշ բառեր	
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ	
<ol style="list-style-type: none"> 1. վարժ, արտահայտիչ ընթերցում 3. տեքստի ուսումնասիրություն 4. բառապաշարի հարստացում 5. ուղղագրական, բառակազմական վարժանք 6. բանավոր և գրավոր խոսքի կազմում 	
ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ	
<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>կարդա</i> վարժ, արտահայտիչ 2. <i>հասկանա</i> կարդացածի բովանդակությունը, հիմնական գաղափարը 3. <i>գտնի</i> և <i>առանձնացնի</i> տեքստում գլխավոր միտքն արտահայտող, հերոսներին բնութագրող բառերը, Նախադասությունները 4. <i>ուսումնասիրի</i> տեքստն ըստ հրահանգների 5. <i>կազմի</i> կարդացած տեքստի պլանը, վերարտադրի կարդացածն ըստ պլանի 5. <i>կազմի</i> բառարաններ. բացատրական, հոմանիշների, հականիշների, բառակազմական, ուղղագրական 6. <i>բանավոր</i> և բանավոր <i>վերաշարադրի</i> լսածը և կարդացածը տարբեր հերոսների անունից 7. համեմատի արձակ և չափածո, գրական և ոչ գրական տեքստերը, եզրահանգումներ անի 8. կազմի <i>տեքստ</i>՝ կիրառելով սովորած բառերը 	
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	

<ul style="list-style-type: none"> • Նմուշներ հին հայկական և հին հունական առասպելներից և դրանց գրական մշակումներից: • Առասպելի ժանրին բնորոշ առանձնահատկությունները: • Առասպելի հերոսների բնութագիրը: • Տարբեր ժողովուրդների առասպելներ. դրանց նմանությունները և տարբերությունները: • Թևավոր խոսքեր ըստ առասպելների: • Ուսումնաճանաչողական տեքստեր: 	
Առաջարկվող գործունեության ձևեր	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Բացատրել անծանոթ բառերը բառարանի օգնությամբ: Գտնել տեքստում հանդիպած բառերի հոմանիշները, հոմանիշները, հակահիշները, համանուն բառերը, դարձվածքները: 2. Բացատրել առասպելի հիման վրա ստեղծված թևավոր խոսքերի նշանակությունը: 3. Կազմել տեքստի պլանը: 4. Կազմել հարցեր տեքստի շուրջ: 5. Գտնել տեքստի բանալի բառերը նախադասությունները, բացատրել ընտրությունը: 6. Բացատրել տրված բառերի կազմությունը, հնչյունափոխությունը, ուղղագրությունը. կազմել նոր բառեր տրված արմատներով, ցույց տալ արտասանության և գրության տարբերությունը: 7. Բանավոր և գրավոր վերաշարադրել առասպելի տեքստը տարբեր հերոսների անունից: 8. Վերլուծել առասպելի բովանդակությունը. ցույց տալ իրականի և երևակայականի սահմանները: 9. Գտնել առասպելին համապատասխան մեղեդի, նկարազարդումներ անել, ծեփել` բովանդակության ըմբռնումը ցույց տալու համար: 10. Համեմատել տարբեր առասպելների տեքստեր, ցույց տալ նմանությունները և տարբերությունները: 11. Գրել հերոսներից մեկի մենախոսությունը: 12. Առասպելը հարստացնել երկխոսություններով: 13. Համեմատել առասպելի բովանդակությունը դրա հիման վրա ստեղծված գեղկինոնկարի, երաժշտական ստեղծագործության կամ մուլտֆիլմի հետ: 14. Կարծիք հայտնել առասպելի մասին: 15. Գրել ստեղծագործական շարադրանք` իբրև վերնագիր ընտրելով թևավոր խոսքերը: 16. Կարդալ, հասկանալ և հաղորդել ուսումնաճանաչողական տեքստերի բովանդակությունը: 	<p>Դատճառ և հետևանք: Դատճառահետևանքային կապերը գրական, ուսումնաճանաչողական ստեղծագործության, լեզվական երևույթի, բնագիտական և հասարակագիտական առարկաների տիրույթում:</p> <p>Անհատներ և հարաբերություններ: Ես-ը և մենք-ը. անհատների կյանքը, համոզմունքները, արժեք ամակարգը, առողջությունը, փոխհարաբերությունները. մշակութային ընդհանրույթ յուններ և տարբերություններ. հարգանք և հանդուրժողականություն:</p> <p>Անհատական և մշակութային արժեքամակարգ: Գաղափարներ, համոզմունքներ բացահայտելու ուղիները. եզրահանգումներ. համագործակցություն նյութական և հոգևոր արժեքներ ստեղծելու համար:</p>
ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ	
Ազգային մշակույթ	առասպելի մեջ հանդիպող կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն և վերլուծություն

Արվեստ	գեղկինոնկար կամ մուլտիպլիկացիոն կինոնկար ըստ վիպերգի կամ առասպելի, թատերական ներկայացում, պար/բալետ, երաժշտական ստեղծագործություն ըստ առասպելի կամ գեղանկարչական կտավ
Աշխարհագրություն	պատմվող դեպքերի հավանական տարածքը, տվյալ երկրի աշխարհագրական դիրքը
Պատմություն	պատմվող դեպքերի հավանական ժամանակաշրջանը, առասպելի պատմական հիմքը. պատմական ժամանակաշրջանը
Բնագիտություն	տեղեկություններ առասպելներում հանդիպող բույսերի, կենդանիների մասին
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ Յ1, Յ2, Յ16, Յ26, Յ27, Յ28, Յ29, Յ30, Յ34, Յ35, Յ42, Յ43, Յ44	
ԹԵՄԱ 2 (50 դասաժամ)	
Վիպերգեր Յայերենի հնչյունները, ձայնավոր, բաղաձայն հնչյուններ, երկհնչյուններ: Բառակազմություն, հնչյունափոխություն, հոմանիշ, հականիշ, համանուն բառեր, դարձվածքներ	
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ	
<ol style="list-style-type: none"> բանավոր և գրավոր խոսքի կազմում վարժ, արտահայտիչ ընթերցում տեքստի ուսումնասիրություն բառապաշարի հարստացում ուղղագրական, բառակազմական վարժանք 	
ՎԵՐՁՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ	
<ol style="list-style-type: none"> կարդա վարժ, արտահայտիչ հասկանա կարդացածի բովանդակությունը, հիմնական գաղափարը գտնի և առանձնացնի տեքստում գլխավոր միտքն արտահայտող, հերոսներին բնութագրող բառերը, նախադասությունները ուսումնասիրի տեքստը ըստ հրահանգների կազմի կարդացած տեքստի պլանը, վերարտադրի կարդացածն ըստ պլանի կազմի բառարաններ. բացատրական, հոմանիշների, հականիշների, բառակազմական, ուղղագրական բանավոր և բանավոր վերաշարադրի լսածը և կարդացածը տարբեր հերոսների անուններից համեմատի արձակ և չափածո, գրական և ոչ գրական տեքստերը, եզրահանգումներ անի ստեղծի տեքստ՝ կիրառելով սովորած բառերը 	
ԲՈՎԱՆՂԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	
<ul style="list-style-type: none"> Վիպերգի ժանրին բնորոշ առանձնահատկությունները: Վիպերգի ոճական առանձնահատկությունները: Վիպերգի հերոսների նկարագիր: Հերոսների գործողությունների քայլաշարը: Վիպերգում հանդիպող կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն: Տարբեր ժողովուրդների վիպերգեր. դրանց նմանությունները և տարբերությունները: Ուսումնաճանաչողական և ոչ գրական տեքստեր: 	
Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ

<ol style="list-style-type: none"> 1. Գտնել տեքստի բանալի բառերը նախադասությունները, բացատրել ընտրությունը: 2. Բացատրել տրված բառերի կազմությունը, հնչյունափոխությունը, ուղղագրությունը. կազմել նոր բառեր տրված արմատներով, ցույց տալ արտասանության և գրության տարբերությունը: 3. Բանավոր և գրավոր վերաշարադրել վիպերգի տեքստը տարբեր հերոսների, կենդանիների, իրերի անունից: 4. Գրավոր վերաշարադրել վիպերգի տեքստն ըստ պլանի, տարբեր հերոսների, կենդանիների, իրերի անունից: 5. Վերլուծել վիպերգի բովանդակությունը: 6. Գտնել վիպերգին համապատասխան մեղեդի, նկարագարող մներ անել, ծեփել վիպերգի բովանդակության ըմբռնումը ցույց տալու համար: 7. Համեմատել տարբեր վիպերգերի տեքստեր, ցույց տալ նմանությունները և տարբերությունները: 8. Կարծիք հայտնել վիպերգի մասին: 9. Կարդալ, հասկանալ և հաղորդել ուսումնաճանաչողական տեքստերի բովանդակությունը: 	<p>Անհատներ և հարաբերություններ: Ես-ը և մենք-ը. անհատների կյանքը, համոզմունքները, արժեք ամակարգը, ամոռնությունը, փոխհարաբերությունները. մշակութային ընդհանրություններ և տարբերություններ. հարգանք և հանդուրժողականություն :</p> <p>Կառուցվածք և գործառույթ: Լեզվական-քերականական, բնական և արհեստական համակարգերի գործ ունեությունը՝ մասերի փոխադարձ կապերով պայմանավորված:</p>
---	---

ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ

Ազգային մշակույթ	գրույցում, ավանդության մեջ հանդիպող խորհրդանիշների, կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն
Արվեստ	կինո, թատրոն, պար, երաժշտություն, գեղանկարչություն, գրքի նկարագարողում
Աշխարհագրություն	պատմվող դեպքերի հավանական տարածքը
Պատմություն	պատմվող դեպքերի հավանական ժամանակաշրջանը, վիպերգի, պատմական ժամանակաժրջանի և իրականության կապը
Բնագիտություն	վիպերգում հանդիպող բույսերի, կենդանիների, թռչունների մասին տեղեկություններ

Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնադրույունքների հետ
 Յ1, Յ2, Յ16, Յ26, Յ27, Յ28, Յ29, Յ30, Յ34, Յ35, Յ42, Յ43, Յ44

ԹԵՄԱ 3
(50 դասաժամ)

Դյուցազներգություն
 Հայկական ժողովրդական և այլ ժողովուրդների դյուցազներգություններ
 Հայերենի հնչյունները, ձայնավոր, բաղաձայն հնչյուններ, երկհնչյուններ: Բառակազմություն, հնչյունափոխություն, հոմանիշ, հականիշ, համանուն բառեր, դարձվածքներ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

1. բանավոր և գրավոր խոսքի կազմում
2. վարժ, արտահայտիչ ընթերցում
3. տեքստի ուսումնասիրություն
4. բառապաշարի հարստացում
5. ուղղագրական, բառակազմական վարժանք

ՎԵՐՁՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

1. կարողա՞վարժ, արտահայտիչ
2. հասկանա՞կարողացածի բովանդակությունը, հիմնական գաղափարը
3. գտնի՞և առանձնացնի՞ տեքստում գլխավոր միտքն արտահայտող, հերոսներին բնութագրող բառերը, նախադասությունները
4. ուսումնասիրի՞ տեքստը ըստ հրահանգների
5. կազմի՞ կարողացած տեքստի պլանը, վերարտադրի կարողացածն ըստ պլանի
5. կազմի՞ բառարաններ. բացատրական, հոմանիշների, հականիշների, բառակազմական, ուղղագրական
6. բանավոր՞ և գրավոր վերաշարադրի լսածը և կարողացածը տարբեր հերոսների անուններից
7. համեմատի՞ արձակ և չափածո, գրական և ոչ գրական տեքստերը, եզրահանգումներ անի
8. ստեղծի՞ տեքստ՝ կիրառելով սովորած բառերը

ՌՈՒՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

- Գաղափար դյուցազներգության (Եպոսի) մասին:
- Դյուցազներգության հեղինակը, պատմական հիմքը, ոճական առանձնահատկությունները:
- Դյուցազներգության մշակումներ. համեմատական հատվածներ:
- Դյուցազներգության հերոսների բնութագիր:
- Յերոսների գործողությունների քայլաշարը:
- Դյուցազներգությունում հանդիպող կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն:
- Տարբեր ժողովուրդների դյուցազներգություններից հատվածներ:
- Ուսումնաճանաչողական և ոչ գրական տեքստեր:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Բանավոր և գրավոր վերաշարադրել դյուցազներգության տվյալ հատվածի բովանդակությունը տարբեր հերոսների, կենդանիների, իրերի անունից: 2. Գտնել համապատասխան մեղեդի, Նկարագարողումներ անել, ծեփել դյուցազներգության տվյալ հատվածի բովանդակության ըմբռնումը ցույց տալու համար: 3. Բնութագրել և համեմատել դյուցազներգության հերոս ներին: 4. Համեմատել տարբեր ժողովուրդների դյուցազներգ ությունների տեքստեր, հերոսներին, ցույց տալ նմանությունները և տարբերությունները: 5. Կարծիք հայտնել դյուցազներգության մասին: 6. Դիտել դյուցազներգության Նկարագարողումներ, համեմա տել տեքստի հետ և եզրահանգումներ անել: 7. Դիտել տարբեր դյուցազներգությունների հիման վրա ստեղծված գեղարվեստական և մուլտիպլիկացիոն կինոնկարները, լսել երաժշտական ստեղծագործություն ները համեմատել գրական տեքստերի հետ և եզրահանգում անել: 8. Գրել գովազդի տեքստ: 9. Մասնակցել դյուցազներգության հատվածների բեմադրա կան աշխատանքներին: 10. Գրել հայտարարություն, ձևավորել հրավիրատոմս: 	<p>Պատճառ և հետևանք: Պատճառահետևանքային կապերը գրա կան, ուսումնաճանաչողական ստեղծա գործության, լեզվական երևույթի, բնագի տական և հասարակագիտական առար կաների տիրույթում:</p> <p>Փոփոխություն և զարգացում: Ամենատարբեր փոփոխությունները հանգեցնում են առաջընթացի և զարգացման: Մարդու իրավունքները և պարտականությունները, մարդ-համայնք-հասարակություն փոխհարաբերությունները:</p>

ՄԻՋՏՈՒՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ

Ազգային մշակույթ	դյուցազներգություններում հանդիպող խորհրդանիշների, կենցաղի, իրերի, մարդկային հարաբերությունների ուսումնասիրություն. Դրանց դերը դյուցազներգության մեջ
Արվեստ	Գեղկինոնկարներ, մուլտֆիլմեր, թատերական ներկայացումներ, օպերա, երաժշտական ստեղծագործություններ, գեղանկարչական աշխատանքներ, նկարագարողումներ դյուցազներգությունների թեմաներով,

Աշխարհագրություն	պատմվող դեպքերի հավանական տարածքը. դրա աշխարհագրական բնութագրումը
Պատմություն	պատմվող դեպքերի հավանական ժամանակաշրջանը, դյուցազներգության և իրականության կապը
Բնագիտություն	դյուցազներգության տվյալ հատվածներում հանդիպող բույսերի, թռչունների, կենդանիների մասին տեղեկություններ, դրանց դերը դյուցազներգության մեջ
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնադրույունների հետ	
Հ1, Հ2, Հ16, Հ26, Հ27, Հ28, Հ29, Հ30, Հ34, Հ35, Հ37, Հ42, Հ43, Հ44	
ԹԵՄԱ 4 (30 դասաժամ)	
ԵՐԳ ՈՒ ՏԱՂ Բանաստեղծություն	
Հայերենի հնչյունները, ձայնավոր, բաղաձայն հնչյուններ, երկհնչյուններ: Բառակազմություն, հնչյունափոխություն, հոմանիշ, հակահիշ, համանուն բառեր, դարձվածքներ	
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ	
<ol style="list-style-type: none"> վարժ, արտահայտիչ և հասկանալով ընթերցում բանաստեղծական տեքստի ուսումնասիրություն բառապաշարի հարստացում պատկերավորման միջոցների, խորհրդանիշների ըմբռնում բանավոր և գրավոր խոսքի կազմում 	
ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ	
<ol style="list-style-type: none"> <i>կարդա</i> վարժ, արտահայտիչ <i>հասկանա</i> կարդացածի բովանդակությունը <i>հաղորդի</i> բանաստեղծության հիմնական ասելիքը և հույզը բանաստեղծությունից <i>գտնի</i> պատկեր, ձայն, զգացողություն նշող բառեր և բառակապակցություններ <i>բացատրի</i> բանաստեղծության խորհրդանիշները <i>ցույց տա</i> և <i>բացատրի</i> բանաստեղծության հանգավորումը, կառուցվածքը <i>կազմի</i> բառարաններ. բացատրական, հոմանիշների, հակահիշների, բառակազմական, ուղղագրական բանաստեղծությունը <i>շարադրի</i> արձակ ձևով՝ նորովի կիրառելով պատկերավորման միջոցները՝ մակդիր, համեմատություն, փոխաբերություն, անձնավորում 	
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	
<ul style="list-style-type: none"> Դասական և ժամանակակից բանաստեղծների ստեղծագործություններ Չափածո խոսքին բնորոշ առանձնահատկությունները Գաղափար մակդիրի, փոխաբերության, համեմատության, անձնավորման մասին Բանաստեղծական խոսքի ոճական առանձնահատկությունները Բանաստեղծության կառուցվածքը, ռիթմը, հանգավորումը Ուղղախոսական, ուղղագրական կանոններ, կիրառություն բանավոր և գրավոր խոսքում 	
Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություններ
<ol style="list-style-type: none"> Կազմել բանաստեղծության ընկալման զգայական աղյուսակ՝ պատկեր, ձայն, զգացողություն: Գտնել և աղյուսակով ներկայացնել բանաստեղծության մեջ պատկեր, ձայն, զգացողություն նշող բառերը և արտահայտությունները: Տույց տալ բանաստեղծության հանգավորումը, ռիթմը, կառուցվածքը, տողերի քանակը, վանկերի քանակն ամեն տողում և դրանց կապը բովանդակության հետ: Գտնել, դուրս գրել մակդիրները, համեմատությունները, փոխաբերությունները, բացատրել դրանց նշանակությունը բանաստեղծության մեջ: 	<p>Օրինաչափություն: Օրինաչափություն ամեն ինչում, ամենուր. տեսնելու և ճանաչելու միջոցը՝ դասակարգում՝ նմանությունների ու տարբերությունների բացառաբաց հայտում:</p> <p>Կառուցվածք և</p>

<ol style="list-style-type: none"> 5. Բանաստեղծության մեջ ցույց տալ խորհրդանիշները, բացատրել դրանք: 6. Բացատրել տրված բառերի կազմությունը, հնչյունափոխությունը, ուղղագրությունը. կազմել նոր բառեր տրված արմատներով, ցույց տալ արտասանության և գրության տարբերությունը: 7. Գտնել և կազմել տվյալ ուղղագրական կանոնին վերաբերող բառերի հոմանիշների, հականիշների շարքեր, տեքստում ցույց տալ համանունները, դարձվածքները: 8. Նկարագարողումներ անել հաղորդելու համար բանաստեղծության տրամադրությունը: 9. Գտնել համապատասխան մեղեդի, կտավի վերատպություն, տեսաֆիլմ՝ բանաստեղծության բովանդակությունը և հույզը հաղորդելու համար: Փաստարկել և բացատրել ընտրությունը: 10. Համեմատել տարբեր բանաստեղծությունների տեքստեր, նշել նմանությունները և տարբերությունները, նշել խորհրդանիշները: 11. Լսել բանաստեղծության տեքստի հիման վրա գրված երգերը. համեմատել տեքստը և երգը: 12. Կարծիք հայտնել բանաստեղծության մասին: 13. Բանաստեղծությունը շարադրել արձակ, նոր ձևով կիրառել սովորած մակդիրները, փոխաբերությունները, համեմատությունները: 14. Օտար լեզուներից հայերեն թարգմանել բանաստեղծություն, ցույց տալ բնօրինակի և թարգմանության տարբերությունը, խոսքի և ոճի առանձնահատկությունները: 15. Ստեղծել սիրած բանաստեղծությունների ձեռագիր կամ էլեկտրոնային նկարագրող հավաքածու-գրքույկ: 16. Սիրած բանաստեղծությունների համար գրել գովազդի տեքստ, նկարահանել և ներկայացնել լսարանին: 17. Պատրաստել փոթբաստ սիրած բանաստեղծության և դրա հիման վրա գրված երգի համար: 	<p>գործառույթ: Լեզվական-քերականական, բնական և արհեստական համակարգերի գործունեությունը՝ մասերի փոխադարձ կապերով պայմանավորված:</p> <p>Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ: Գաղափարներ, համոզմունքներ բացահայտելու ուղիները. եզրահանգումներ. համագործակցություն նյութական և հոգևոր արժեքներ ստեղծելու համար:</p>
ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ	
Մշակույթ	բանաստեղծական խորհրդանիշներ. ինչո՞վ են դրանք կապվում մեր ազգային մշակույթի հետ
Արվեստ	բանաստեղծության համար երաժշտության մեղեդու ընտրություն, երգեր ըստ բանաստեղծությունների, ունկնդրում և կատարում, բանաստեղծության նկարագարում, գրքույկի ստեղծում և նկարագարում
Օտար լեզուներ	օտար լեզվով գրված պարզ բանաստեղծությունների կամ երգերի տեքստերի հայերեն թարգմանություն. տեքստերի համեմատություն
Աշխարհագրություն և	բանաստեղծության գրության վայրը. տեղեկություն տվյալ վայրի մասին. բերել փաստեր բանաստեղծությունից
Պատմություն	բանաստեղծության գրության հավանական կամ փաստացի ժամանակաշրջանը. պատմական ակնարկ տվյալ ժամանակաշրջանի մասին, փաստեր բանաստեղծությունից
Բնագիտություն	բանաստեղծությունների մեջ նկարագրվող տարվա եղանակի, բույսերի, կենդանիների մասին տեղեկություններ
Մաթեմատիկա	մաթեմատիկական հաշվարկներ՝ ըստ բանաստեղծության բովանդակության
Ինֆորմատիկա	Սահիկաշար և նկարագարողումներ համակարգչով
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
Յ1, Յ2, Յ16, Յ26, Յ27, Յ28, Յ29, Յ30, Յ34, Յ35, Յ37, Յ42, Յ43, Յ44	

Տարրական դպրոցի ավարտին սովորողների գիտելիքների և հմտությունների ստուգման համար առաջարկվում է կիրառել ստուգատեսը՝ 1 – 4-րդ դասարաններում ուսումնասիրվող 6 թեմաներից որևէ մեկի շրջանակում: Յուրաքանչյուր սովորող, անհատապես կամ փոքր խմբի կազմում իրականացնելով հետազոտական աշխատանք, կդրսևորի վերլուծական, ստեղծագործական, հաղորդակցական հմտություններ, գրավոր և բանավոր կամ նկարելով, ծեփելով և այլ միջոցներով կներկայացնի 4–6-շաբաթյա գործունեության արդյունքները: Ստուգատեսի արդյունքները կամփոփվեն ոչ միավորային՝ բնութագրական գնահատմամբ՝ որևէ գործիքի կիրառմամբ (սանդղակաշար, համառոտ գրառում, ստուգաթերթ (չեքլիստ) և այլն):